

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

2011

DIPLOMSKA NALOGA

DIPLOMSKA NALOGA

SANJA HOČEVAR

SANJA HOČEVAR

KOPER, 2011

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Diplomska naloga

POMEN EKOVASI ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Sanja Hočevar

POVZETEK

Diplomska naloga obravnava raziskavo ekoloških naselij iz naravnih materialov v luči trajnostnega razvoja. V teoretičnem delu podaja ozadje s področja podjetništva in primerjave s socialnim in ekopodjetništvom. V nadaljevanju so podani razlogi in vzvodi za nastanek ekonaselij kot rešitev na probleme in pretnje današnjega časa. Prav tako so predstavljeni načini soočenja z degradacijo ekonomskih, ekoloških in socialnih plati današnje družbe. Izpostavljene so koristi ekovasi z opisanih vidikov trajnostnega razvoja. V praktičnem delu so zajeti tehnološke rešitve in prenos naprednega znanja ekovasi na širšo družbo za skupen trajnostni napredek. Naravna gradnja, obnovljivi viri energije, prehrabna samooskrba in ekološka zavest so podani kot primeri dobre prakse in temelji trajnostnega bivanja celotne družbe.

Ključne besede: ekopodjetništvo, ekovas, trajnostni razvoj, naravna gradnja, energetska neodvisnost.

SUMMARY

The diploma thesis deals with the study of ecological villages and natural building from the point of view of sustainable development. The theoretical work provides a background in the field of entrepreneurship and its comparison to social and eco-entrepreneurship. Then the reasons for the formation of eco-villages as an answer to the main problems and threats of our time are given. Moreover, methods to confront the degradation of economic, ecologic and social side of our society are presented. After that the benefits of eco-villages are exposed from different aspects of the sustainable development. The empirical part covers some technological solutions and spreading knowledge of eco-villages to wider society for the common sustainable growth. Natural building, renewable energy sources, growing food and ecological awareness are given as examples of good practice and fundamentals for a more sustainable living of our society.

Key words: eco-entrepreneurship, eco-village, sustainable development, natural building, energy independence.

UDK: 502.131.1(043.2)

VSEBINA

1	Uvod.....	1
1.1	Oprelitev problema in teoretičnih izhodišč.....	1
1.2	Namen in cilji diplomskega dela	2
1.3	Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela	2
1.4	Predvidene predpostavke in omejitve diplomskega dela.....	3
2	Podjetništvo.....	5
2.1	Pojem podjetništva.....	5
2.1.1	Tradicionalno podjetništvo	5
2.1.2	Socialno podjetništvo.....	6
2.1.3	Primerjava tradicionalnih in socialnih podjetnikov	8
2.1.4	Ekopodjetništvo	9
2.2	Pravni okviri	11
3	Ekovasi	14
3.1	Oprelitev ekovasi	14
3.1.1	Trajnostna skupnost	16
3.1.2	Izzivi ekovasi	17
3.2	Trajnostni razvoj in različni vidiki.....	20
3.3	Primeri ekovasi po svetu.....	21
4	Gradnja ekovasi	24
4.1	Smernice za ekogradnjo.....	24
4.2	Naravni materiali	25
4.3	Viri energije	27
4.4	Oskrba in upravljanje z vodo.....	28
5	Ekonomski vidik ekovasi.....	30
5.1	Viri financiranja	31
5.2	Samooskrba in presežki	33
6	Raziskava trga	34
6.1	Tržna raziskava	34
6.2	Rezultati ankete	34
7	Sklep	44
	Literatura.....	47
	Priloge.....	51

SLIKE

Slika 1:	Povezava med različnimi izzivi ekovasi	19
Slika 2:	Prvo domovanje Simona Dala.....	24
Slika 3:	Največja zgradba iz slamnatih bal v Evropi.....	26
Slika 4:	SEG	28
Slika 5:	Aakash Ganga.....	29
Slika 6:	Lokalna valuta v Totnesu	30
Slika 7:	Credito, dopolnilni monetarni sistem Damanhurja	31
Slika 8:	Starost anketirancev	35
Slika 9:	Stopnja izobrazbe anketirancev.....	35
Slika 10:	Status anketirancev.....	36
Slika 11:	Želena površina nepremičnine.....	37
Slika 12:	Višina investicije v nepremičnino	37
Slika 13:	Pomembnost cene pri izbiri nepremičnine.....	39
Slika 14:	Izbira naravnih materialov.....	41
Slika 15:	Uporaba obnovljivih virov energije	42
Slika 16:	Prepoznava okoljskih prednosti naravne gradnje in obnovljivih virov energije	43

PREGLEDNICE

Preglednica 1:	Socialno podjetništvo: nekatere definicije	8
Preglednica 2:	Načela delovanja kooperativ	13
Preglednica 3:	Višina investicije po starostnih skupinah.....	38
Preglednica 4:	Pomembnost različnih dejavnikov pri izbiri nepremičnine.....	40

1 UVOD

V diplomskem delu predstavljamo raziskavo o ekoloških naseljih iz naravnih materialov kot podlago za morebitno realizacijo projekta naravne gradnje. Z raziskavo obstoječih ekoloških vasi po svetu, na podlagi obstoječe literature in izvedenih raziskav, je cilj naloge ugotoviti vzvode in razloge za nastanek ekonaselij ter spoznati načine njihove gradnje.

1.1 Opredelitev problema in teoretičnih izhodišč

Gradnja ekovasi oz. ekonaselij se pojavlja po celem svetu kot odgovor na glavne probleme in pretnje današnjega časa (Kovač 2007). Zato v diplomski nalogi opisujemo tudi načine soočenja z ekonomskimi, ekološkimi in socialnimi problemi sodobne družbe, za katere ekovasi in naselja ponujajo konkretne rešitve kot model socialnega podjetništva (prav tam). Batič (2010, 3) navaja koristi ekovasi s treh vidikov trajnostnega razvoja. To so ekonomski, ekološki in socialni. V nadaljnji obravnavi jim je namenjena posebna pozornost.

Dejstvo je, da težnja po dobičku oblikuje naša življenja že od otroštva in nas v potrošništvu sili v odvisnostni položaj (Rebolj 2002). Povezava med neskončnim vrtiljakom potrošništva in našimi bivališči oz. naselji se odraža v našem načinu bivanja. Tega pa nedvomno lahko prilagodimo manjši potrošnji z zadovoljitvijo osnovnih življenjskih potreb in v harmoniji z okoljem (prav tam).

Nepremičnine so kljub padcu cen še vedno marsikomu nedostopne, prav tako je težko priti do lastne zemlje z namenom gradnje bivalnega objekta. Z združitvijo enakomiselnih posameznikov, s skupnim delovanjem in vzajemnim sodelovanjem lahko v tako naseljeni celici zadovoljimo potrebe vseh in zadostimo eni izmed elementarnih življenjskih potreb.

Po Leadbeaterju (1997, 1–2) je potreben nov pristop, da prebijemo slepo ulico, v kateri se je znašla naša družba. Ugotavlja namreč, da je obstoječi sistem socialne države slabo opremljen za razreševanje premnogih modernih socialnih problemov, saj najpogosteje ljudi preprosto ohranja v odvisnem položaju in revščini. Zato poudarja pomembnost razvoja socialnih inovacij iz različnih virov. Kot enega izmed najpomembnejših virov navaja ravno socialne podjetnike pri ustvarjanju socialnega kapitala in spodbujanju ljudi k prevzemanju večje odgovornosti za lastna življenja. Strinjamo se z njegovimi besedami, da socialni podjetnik zna identificirati premalo izkoriščene vire (ljudi, zgradbe, opremo) in najti načine za njihovo umestitev pri zadovoljevanju neizpolnjenih socialnih potreb.

Trajnostni razvoj potrebuje nove načine sledenja okoljskim potrebam in zadovoljevanja osnovnih življenjskih potreb. Simčič (2009, 19) ugotavlja: »Ekoinovacije razvijajo nove ideje, znanja, produkte in procese ter pomembno prispevajo k zmanjševanju ekološkega odtisa in doseganju drugih specifičnih trajnostnih ciljev.« Pri tem pa poudarja, kako lahko

ekopodjetništvo vpliva na zavest družbe, spremembe v potrošniških navadah in življenjskem slogu za bolj trajnostni način življenja (prav tam, 21).

1.2 Namen in cilji diplomskega dela

V diplomskem delu opredeljujemo ekovasi in ekonaselja kot tesno povezane socialne strukture, ki povezujejo ekološke, socialno, ekonomske in kulturne vrednote. Naselja morajo nuditi tudi take pogoje, da zadovoljujejo potrebe sedanjih generacij, ne da bi pri tem ogrožala kvaliteto bivanja prihodnjih. Zato je v ta namen treba v naselja vključiti prebivalce in podjetja, ki živijo in poslujejo po načelih trajnostnega razvoja. V nadaljevanju raziskujemo tudi osnove ekološke gradnje z izrabo ekoloških gradiv in naravnih danosti.

O vlogi socialnega podjetništva in ekopodjetništva pri nastanku ekovasi in ekonaselij pa pišemo na začetku naloge. Razdelane so njihove možne organizacijske oblike pri sledenju elementarnim socialnim in ekonomskim ciljem, pri čemer se v praksi najpogosteje pojavljajo kooperative.

Nalogo zaključujemo s poglavjem o financiranju naselij, možnih virih financiranja, samooskrbi in viru prihodkov. Celoto zaokrožujemo s povzetkom rezultatov raziskave.

Z izdelavo doma iz naravnih materialov ustrezemo vsem zahtevam po udobnem in ekonomičnem načinu življenja, od začetka gradnje do bivanja. Kljub preprostim, a trajnim materialom pa je pri tem treba upoštevati, da nanje ne prenesemo zastarelih oblik ali problemov razgradnje uporabljenih materialov.

Treba je tudi slediti zahtevam sodobnega načina življenja, jim zadostiti čim bolj naravno in v skladu z namenom same hiše, to je človeku in okolju prijazno. Čeprav torej posežemo po starodavnih veščinah in modrostih, ne smemo zanemariti časa, v katerem živimo. Skladno s tem moramo vnesti v svoje bivalne prostore vse potrebne komponente, ki nam bodo zagotavljale nemoten način življenja (ogrevanje, komunikacija, električna energija ...). Dobre zgledne udejanjanja teh načel in vnašanja teh elementov najdemo v nekaterih uspešnih projektih v tujini.

1.3 Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela

V prvem delu naloge z deskriptivno metodo podajamo ugotovitve teoretičnega dela. Naslonili smo se na analizo strokovne literature slovenskih in tujih avtorjev, različnih virov in člankov s področja socialnega podjetništva in ekopodjetništva ter prispevkov pionirjev področja na svetovnem spletu o ekovaseh. Glavni vir so predvsem spletne strani večjih svetovnih ekovasi in njihovih snovalcev. Tako lahko predstavimo, do kolikšne mere se obravnavana teorija

socialnega podjetništva in ekopodjetništva, trajnostni razvoj in širša samooskrba odražajo v ekovaseh kot obliki trajnostne skupnosti. Izhajamo namreč iz predpostavke, da ekovasi in ekonaselja niso sami sebi namen, ampak s svojim delovanjem prispevajo k tehnološkemu, ekološkemu, ekonomskemu, socialnemu in h kulturnemu napredku širšega okolja.

Nalogo zaključujemo z empiričnim delom. V njem je z analizo primarnih podatkov, pridobljenih s spletno anketo, teorija praktično umeščena. Prvotno je bilo predvideno anketiranje snovalcev nekaterih ekovasi oz. ekogradnje z uporabo delno strukturiranega vprašalnika. Tako bi pridobili več podatkov o ekovaseh, izkušnje in mnenja strokovnjakov ter s tem integrirali opredeljene pojme in ugotovitve iz teoretičnega dela. Vendar smo prvotno predvideno raziskavo akterjev na področju ekogradnje zaradi slabe dostopnosti in neodzivnosti spremenili ter se odločili za osredotočanje na potencialne kupce nepremičnin. Taka kvantitativna raziskava na izbranem vzorcu nam je omogočila vpogled v kupčeve preference in naklonjenost naravni gradnji ter analizo ozaveščenosti. Vprašalniki so bili ponujeni v elektronski obliki.

Nalogo zaključujemo s sintezo teoretičnega in empiričnega dela v smiselno celoto ter podajamo rezultate raziskovalnega dela.

1.4 Predvidene predpostavke in omejitve diplomskega dela

Prvotna ideja je bila intervjuvati pomembne predstavnike iz stroke o naravni gradnji in postavitvi ekovasi, vendar smo se zaradi njihove slabe dostopnosti kasneje odločili, da raje preverimo možnost uspeha poslovne ideje na trgu, izkušnje akterjev ekogradnje in snovalcev ekovasi pa povzamemo iz spletnih in drugih prispevkov predstavnikov večjih svetovnih ekovasi. Tako smo predstavljeno teorijo preverili v praksi.

Z raziskavo o preferencah izbranega vzorca bodočih kupcev nepremičnin smo želeli pridobiti podatke o stanju na trgu in željah kupcev glede naravne gradnje, dostopnosti nepremičnin, možni višini investicije posameznikov in drugih pomembnih dejavnikih, ki vplivajo na posameznikovo odločitev. Z anketno raziskavo smo se poskušali čim bolj približati realnemu stanju in potrebam posameznikov v naši družbi.

Izhajamo iz predpostavke, da so lahko ekonaselja oz. ekovasi in trajnostni način sobivanja odgovor na mnoga vprašanja, s katerimi se v vsakdanjem življenju srečuje posameznik v sodobni družbi. Ne nazadnje nam ravno ekovasi lahko nudijo socialno in ekonomsko varnost v integriranem trajnostnem razvoju.

Pri raziskavi gradnje ekovasi in njenega ekonomskega vidika smo se omejili le na obravnavo snovalcev oz. pionirjev gradnje ekonaselij, pri čemer smo proučevali njihove razloge za gradnjo, načine izvedbe in širšo samooskrbo. Z analitično indukcijo smo iz posameznih

Uvod

primerov podali splošne ugotovitve, tako z razumsko interpretacijo, kakor tudi z umestitvijo lastnega pogleda.

2 PODJETNIŠTVO

Pojmu podjetništva različni avtorji pripisujejo različne pomene. Najlaže se podjetništvo obravnava na podlagi delovanja podjetnika in raznolikosti njegove vloge. Temu primerno so v klasični ekonomski teoriji nastale številne definicije na temo podjetniškega delovanja, ki jih v nadaljevanju obravnavamo. Skladno z namenom naloge pa podajamo tudi razmejitve med tradicionalnim ter socialnim podjetništvom in ekopodjetništvom. Slednja predstavljata vodilni sili k napredku trajnostnega razvoja z ekonomskih, socialnih, ekoloških in kulturnih vidikov sobivanja.

2.1 Pojem podjetništva

»Pojem *entrepreneurship* (podjetništvo) ima v sodobnem svetu francoski koren. Entreprenre pomeni podvzeti, podjetati (ravnati podjetniško), da bi zastavljeno uresničili,« pojasnjujejo Vidic, Vadnjal in Knez (2008, 3). V nadaljevanju pa poudarjajo, da so pojem podjetništva v klasični ekonomski teoriji obravnavali na podlagi delovanja podjetnika in ga potemtakem različni avtorji videli v različnih vlogah. Na temo so pisali mnogi, med drugimi: Richard Cantillon, Jean Baptiste Say, Joseph Alois Schumpeter, Frank Knight, Ludvig von Mises, Israel Kirzner, Mark Casson, Harvey Leibenstein, Theodore Schulz in William Baumol.

Če različne vloge in pomene, ki so bili pripisani podjetniku in s tem podjetniškemu delovanju, strnemo v celoto, dobimo naslednjo definicijo (Vidic, Vadnjal in Knez 2008, 3–4):

Podjetništvo je organizacija poslovnih aktivnosti, prevzemanje tveganja in ustvarjanje dobička z usklajevanjem oz. razporejanjem redkih virov in njihovo transformacijo, pri čemer se uporabljajo inovacije in vzpostavljajo nova tržna ravnotežja z novimi produkti in storitvami glede na spremenjene ekonomske pogoje.

V nadaljevanju Vidic, Vadnjal in Knez (2008, 4) pišejo o enotni definiciji podjetništva, in sicer kot »dejavnosti posameznika ali tima, ki vodijo do tržne potrebe (prepoznane tržne priložnosti), organiziranja, vključitve in kombiniranja vseh potrebnih sredstev do uresničitve poslovne priložnosti in s tem do ustvarjanja nove (dodane) vrednosti«. Pri tem pa opozarjajo na pomen nadgradnje klasičnega pojmovanja »(1) podjetnika kot edine gonilne sile, ki kombinira (2) poslovne priložnosti in (3) vire za uresničitev teh priložnosti«, v tri različne in med seboj povezane elemente. To je »(1) podjetnik kot osebnost, (2) podjetniška organizacija in (3) okolje, v katerem podjetnik in organizacija delujeta«.

2.1.1 Tradicionalno podjetništvo

Kot smo opazili, se mnenja o pojmu podjetništva med avtorji razlikujejo, hkrati pa tvorijo smiselno celoto, ki povezuje elementarne sestavine podjetnika in njegovega delovanja v

družbi in gospodarstvu. Tako ga sedaj najpogosteje razumemo in pojmuje kot stroj za ustvarjanje dobička, kjer se bje bitka za dobiček in denar, ki ni več sredstvo za doseg višjega cilja, marveč ciljna dobrina. »Vsekakor pa podjetniške dejavnosti postavljajo ekonomske temelje in zagotavljajo delovna mesta na območju, kjer ponavadi delujejo, in tako vplivajo na samo gospodarstvo tega območja.« (Pečenko 2010, 5)

Simčič (2009, 21) povzema bistvene značilnosti podjetništva s temeljem na raznolikih podjetniških pobudah na vseh področjih:

- prepoznavanje poslovne priložnosti,
- priprava poslovnega načrta, upoštevajoč čas vstopa na trg,
- optimalna kombinacija razpoložljivih proizvodnih virov,
- sposoben podjetnik ali podjetniška skupina z usposobljenim kadrom,
- razpoložljiva finančna sredstva (ali njihova uspešna pridobitev) in
- tveganje.

Vloga podjetništva s tradicionalnega vidika pa ni le ustvarjanje dobička, ampak tudi spremembe v strukturi poslovanja organizacije. Spremembe v povečanem prihodku spremljata rast in povečana proizvodnja, kar prinese večjo porazdelitev dobička udeležencem (Pečenko 2010, 7).

2.1.2 Socialno podjetništvo

Socialno podjetništvo za razliko od tradicionalnega, ki sledi le dobičku, izvaja tudi družbeno koristne dejavnosti skladno z načeli trajnostnega razvoja. Zasebna organizacija, ki je vodena po trajnostnih načelih, zagotavlja javno koristne dobrine in storitve, katerih cilj ni le pridobivanje dobička, marveč tudi ohranjanje ekonomskega, ekološkega, socialnega in kulturnega vidika sobivanja.

Zaradi kompleksnosti pojma in mlade raziskovalne zgodovine še vedno vlada neenotnost o pojmu socialnega podjetništva in njegovih mejah. Tako različne opredelitve nakazujejo na različne pomene, ki se mu pripisujejo v različnih kulturah in deželah.

Perrini (2006, 6–7) navaja razvoj dveh različnih šol opredelitve socialnega podjetništva in njegovih meja. Prva, ki jo je avtor poimenoval »omejeni pogled«, pripisuje to področje nepridobitnemu sektorju. Druga, ki jo avtor imenuje »razširjeni pogled«, obravnava socialno podjetništvo kot popolnoma novo študijsko področje, delujoče v vseh sektorjih.

Zagovorniki »omejenega pogleda« vidijo v socialnem podjetništvu nabor strateških odgovorov na mnoge okoljske turbulence in situacijske izzive s katerimi se danes srečujejo nepridobitne organizacije (Dart 2004, 314). Ta pogled poudarja njihovo komercializirano nepridobitno plat; v večji meri naj bi se usmerjale k trgu, k potrošniku in tako postale bolj

samozadostne. Z drugimi besedami, socialno podjetništvo se pojavlja kot racionalni in strateški odziv tretjega sektorja na spremenjeno makrosituacijo, ki je rezultat porušenja sistema blagostanja (Cook, Dodds in Mitchell 2001, 19). Pričakovanja, da bodo nepridobitne organizacije zagotovile storitve in dosegle socialno spremembo na širši ravni s sočasno diverzifikacijo virov financiranja, motivirajo socialne podjetnike k ustvarjanju hibridnih nepridobitnih in pridobitnih organizacij.

Predstavniki šole »razširjenega pogleda« verjamejo, da se fenomen lahko upošteva kot novo in neodvisno ter interdisciplinarno študijsko področje s poudarkom na podjetniških iniciativah. V tem kontekstu se lahko za socialne podjetnike opredelijo le tisti inovatorji, ki z ustvarjalnostjo in inovativnostjo, tipičnima za klasični podjetniški proces, aktivno prispevajo k socialni spremembi, ne glede na to, ali je njihova narava delovanja pridobitna ali nepridobitna (Perrini 2006, 7).

Socialni podjetniki nastopajo kot dejavniki sprememb v socialnem sektorju (Dees 1998, 4), in sicer:

- s sprejetjem poslanstva za ustvarjanje in ohranjanje socialnih vrednot,
- s prepoznavanjem in zasledovanjem novih priložnosti za služenje poslanstvu,
- z aktivno udeležbo v procesu nenehnih inovacij, adaptacij in učenja,
- z drznim delovanjem brez ovir razpoložljivih virov,
- in z izkazovanjem visoke ravni odgovornosti.

Socialno podjetništvo, kakor vidimo, močno vodi k inovacijam in spremembam ter k sposobnosti odkriti neizpolnjene potrebe in podjetniške priložnosti. Ena glavnih značilnosti socialnega podjetništva so dolgoročni cilji, kot je ojačanje globalnih ali lokalnih socialnih razmer, začevši z prepoznanim socialnim problemom. Za razliko od poslovnih podjetnikov, ki prav tako nosijo socialno odgovornost, socialni podjetniki ustvarjajo ekonomsko vrednost z namenom »ostajati v poslu« in nadaljevati njihovo jasno socialno poslanstvo (Perrini 2006, 12).

Tommasini (2010, 87) še najbolj izčrpno definira socialno podjetništvo kot »profesionalni, inovativni in trajnostni pristop k sistemskim spremembam za razrešitev socialnih nepopolnosti in izkoriščenje ponujene priložnosti«. Dodaja, da »socialno podjetništvo zajema nepridobitne in pridobitne organizacije, kjer se uspeh aktivnosti najprej in najbolj meri z njihovim vplivom na družbeno okolje« (prav tam).

V preglednici 1 so podane nekatere definicije socialnega podjetništva predstavnikov omejenega in razširjenega pogleda.

Preglednica 1: Socialno podjetništvo: nekatere definicije

Omejeni pogled na socialno podjetništvo

Pravila igre za nepridobitne organizacije so se v zadnjih dvajsetih letih dramatično spremenile [...] Pametni menedžerji in člani uprave, ki si za cilj ne zastavljajo le dobička, čedalje pogosteje spoznavajo, da se za lasten obstoj lahko zanesejo le nase ... to jih seveda vodi v svet podjetništva [...] Socialni podjetnik je vsaka oseba, v kateremkoli sektorju, ki se poslužuje strategije pridobivanja dohodka za uresničitev socialnih ciljev. (Boschee in McClurg 2003, 1)

Socialni podjetniki so nepridobitni akterji, ki posvečajo vedno več pozornosti tržnim zakonitostim, ne da bi pri tem zanemarili svoje osnovno poslanstvo, ter tako lovijo ravnotežje med moralnimi normami in pridobitnimi motivi – to uravnavanje je srce in duša gibanja. (Boschee 1998, 2)

Spremembe od konvencionalno sprejetega neprofitnega k socialnemu podjetju so velike: od izrazito nepridobitnega do hibridnega nepridobitnega–pridobitnega; od poudarka na socialnosti do dvojnega poudarka na socialnem poslanstvu in denarju; od konvencionalno nepridobitnih storitev do podjetniškega planiranja in poslovnih modelov; ter od odvisnosti od donacij, članarin in državne podpore do vedno pogostejšega ustvarjanja lastnih prihodkov in donosnih naložb. (Dart 2004, 415)

Razširjeni pogled na socialno podjetništvo

Socialno podjetništvo opredeljujemo kot inovativno uporabo virov za raziskovanje in izkoriščanje potencialov, ki na trajnosten način zadovoljujejo socialne potrebe. (Mair in Marti 2004, 3)

Socialno podjetništvo se pojavlja kot inovativen pristop za reševanje kompleksnih socialnih potreb. S poudarkom na reševanju problemov in socialnih inovacijah socialnopodjetniške aktivnosti brišejo tradicionalne meje med javnim, zasebnim in nepridobitnim sektorjem in poudarjajo hibridne modele pridobitnih in nepridobitnih aktivnosti. (Johnson 2000, 1)

Socialni podjetniki znajo prepoznati priložnosti za zadovoljevanje neizpoljenih potreb in združiti potrebne vire (ljudje, denar, prostori) ter jih uporabiti za »ustvarjanje spremembe«. (Thompson, Lees in Alyv 2000, 328)

Vir: Perrini 2006, 9–10.

Socialno podjetništvo je prav tako proces, pri katerem ustanovitev novega poslovnega podjetja povečuje socialno bogastvo v korist družbe in podjetja. Pri tem gre za ustvarjanje novih delovnih mest, povečanje produktivnosti, nacionalne konkurenčnosti in boljše kvalitete življenja (Knowledge@Wharton 2003).

2.1.3 Primerjava tradicionalnih in socialnih podjetnikov

Pojem socialnega podjetništva je zelo blizu poslovnega podjetništva. »Osnovna predpostavka je, da mnogo socialnih problemov ustvarja priložnosti za ustanovitev podjetja, ki bo ustvarjalo dobiček z lajšanjem specifičnega socialnega problema,« je prepričan Perrini (2006, 15). Z

večanjem dobička socialnega podjetnika se potemtakem lajša socialni problem. Kot tako socialno podjetništvo ostaja tesno povezano in vzajemno pogojeno z inovacijami, ki so ključne za spremembe. Socialno podjetništvo je kombinacija poslovnih in inovativnih pogledov na razvijanje in ustvarjanje socialne blaginje. Osrednja pot za razlikovanje med tradicionalnim in socialnim podjetnikom je njuno prepoznavanje priložnosti. Četudi socialne priložnosti izhajajo iz neizpoljenih potreb, je v socialnopodjetniškem procesu »interes osredotočen na možnost zadovoljiti socialno potrebo na trajnosten način in tako (delno) olajšati socialni problem« (Perrini 2006, 15–16).

Glavno načelo prepoznavnosti tradicionalnega in socialnega podjetnika sta etika in morala. »Sanja podjetnik o tem, da ustanovi največje podjetje« (Matica 2007, 6) v svoji panogi, ali o tem, da bo s svojim stvarjenjem pomagal ogroženim socialnim skupinam sveta? Tradicionalni podjetniki sicer delujejo na družbeno odgovoren način z donacijami, uporabo okolju prijaznih materialov, proizvodnjo ipd. Socialni podjetniki se pri tem razlikujejo, saj se že njihova strategija pridobivanja dohodka povezuje z njihovim poslanstvom. Ne gre zanemariti merjenja rezultatov poslovanja. Tradicionalni podjetniki merijo finančni rezultat oz. proizvajanje dobička kot edino merilo oz. kazalnik uspešnosti delovanja. Socialne podjetnike pa motivira dvojni cilj, kombinacija pridobitnosti in socialne dobrobiti. Kot je bilo že predhodno omenjeno, pa je med poglobitimi razlikami tudi prepoznavanje priložnosti. Medtem ko so za tradicionalnega podjetnika poslovne priložnosti ustvarjanje novih dobrin, storitev, optimalna poraba razpoložljivih surovin in minimizacija proizvodnih stroškov za čim višjo prodajno ceno, je interes socialnih podjetnikov čim večje širjenje socialne inovacije z namenom izboljšanja socialnih pogojev (Matica 2007, 7).

2.1.4 Ekopodjetništvo

»Svetovni trend iskanja rešitev za okoljske probleme je pospešil razvoj inovacij tudi na področju trajnostnega razvoja in varovanja okolja.« (Simčič 2009, 19) Le nove inovacije in podjetniki lahko uspešno zasledujejo okoljske cilje s sočasno tržno uspešnostjo. Leta 1971 objavljen članek ocenjuje, »da bodo ekološka gibanja odprla nove dobičkonosne trge« (prav tam). Ekoinovacije (angl. *eco-innovation*) in bionirji (iz *bioinženirji* oz. *biopionirji*), ki delujejo na področju ekoinovacij, »razvijajo nove ideje, znanja, produkte in procese ter pomembno prispevajo k zmanjševanju ekološkega odtisa in doseganju drugih specifičnih trajnostnih ciljev« (prav tam).

Z medsebojnim povezovanjem področij ekonomije in ekologije nastajajo nove znanstvene discipline in akterji ter temu primerna imena zanje, kot npr. ekoekonomija in ekopodjetniki. Kakor socialnim podjetnikom tudi ekopodjetnikom ni prvotno vodilo delovanje za kapitalski dobiček, povrh pa si poleg zadovoljevanja socialnih potreb prizadevajo še za miselni premik v družbi. Resda se poslužujejo ustaljenih poslovnih modelov, vendar jih postavljajo na glavo s

preoblikovanjem metod trženja in predvsem s poudarkom na spreminjanju vedenja potrošnikov. Pomembna razlika med bionirji in ekopodjetniki je predvsem v tem, da slednji niso izumitelji, ampak jim proučevanje okoljskih sprememb omogoča njihovo reševanje z že obstoječimi tehnologijami, v katerih prepoznajo neodkrite ekopriložnosti. Izjemoma lahko izumitelje enačimo z ekopodjetniki (Simčič 2009, 19).

Ekopodjetništvo lahko definiramo kot »vsako podjetniško aktivnost, ki koristi okolju«, pojasnjuje Simčič (2009, 19). Nadalje piše, da ekopodjetništvo razkriva mnoge problematike trga, ki se ne uspe uspešno soočiti z pretečimi ekološkimi problemi. Zato v njem vidi priložnost oblikovanja novih produktov, storitev in organizacij, ki bodo zapolnili tržne priložnosti okolja za razrešitev nastalih problematik. Za širjenje ter promocijo idej in rešitev pa se ekopodjetnik lahko poslužuje tržnih in prav tako netržnih prijemov (prav tam).

Ker ekopodjetništvo zajema številne naravoslovne in družboslovne discipline, zahteva sistemski pristop, podprt z ustrezno zakonodajo trajnostnega razvoja, ki zajema njegovo financiranje, davčne olajšave, oblikovanje okoljskih standardov in sankcioniranje kršitev zakonodaje. S strani države je potrebno predvsem pospeševanje ekološke iniciative in oblikovanje kampanje, ki bi spodbujala ekološke poslovne modele (Simčič 2009, 20).

Če bi si vsak odgovoren podjetnik prizadeval za ekološko vodenje podjetja, bi evropsko gospodarstvo lahko prispevalo k prenovi že davno načetega okolja s pomočjo okoljskega razmišljanja posameznih podjetij. Vendar pa moramo poudariti ločnice oz. pomembne razlike, ki v grobem ločijo okoljsko podjetništvo od ekopodjetij ali zelenih podjetij (Simčič 2009, 20):

- *Okolju prijazno podjetje* (angl. *eco-friendly business*) je klasično podjetje, ki je v eni od razvojnih faz odkrilo finančne, tržne ali druge prednosti ozelenitve podjetja in je tako postalo okolju prijaznejše z zniževanjem stroškov in ustvarjanjem novih kapitalskih dobičkov.
- *Ekopodjetje ali zeleno podjetje* (angl. *eco-business, green business*) je načelna in namenska odločitev podjetnika oblikovati uspešno in trajnostno naravnano podjetje. »Gre za nenaključen proces, kjer se ekopodjetnik zaveda, da ne bo nikoli dosegel ideala povsem ekološke organizacije, vendar daje ta ideal trajnosti smisel njegovemu delu.« Njegovo delo krepi ekološko zavest družbe, spreminja potrošniške navade in pospešuje nov življenjski slog trajnostne družbe.

Značilnosti, ki ločijo ekopodjetnika od tradicionalnega podjetnika, so predvsem v poslanstvu in ciljnih podjetja, poslovni filozofiji, financiranju in v tehnologiji. Ekopodjetnik zasleduje bistveno drugačne cilje kot tradicionalni podjetnik. Med njimi so predvsem okoljska vprašanja, pravična družba in druge vrednote. Ekopodjetje se zato poslužuje tiste tehnologije, ki povzroča čim manjši odtis na okolje z zmanjšanim onesnaževanjem in omejeno porabo energije. Kot je že bilo omenjeno, poglobitni cilj tako socialnega podjetnika kot ekopodjetnika

ni povečevanje dobička. Ekopodjetnik stopi še korak dlje od socialnega vidika in skuša izvesti aktivnosti na način, ki bi imel pozitivne učinke na okolje z upoštevanjem načel trajnostnega razvoja. Pojavlja pa se problem financiranja, saj se ekopodjetništvu zaradi neutečenih podjetniških panog pripisuje višjo stopnjo tveganja. Pomemben vir financiranja zatorej »predstavljajo poslovni angeli, ki imajo občutek za družbena in okoljska vprašanja« (Simčič 2009, 21).

S svojo usmerjenostjo k inovacijam za izboljšanje ekoloških in socialnih razmer se ekopodjetnik pojavlja na različnih področjih, kjer z zapolnjevanjem neizpolnjenih potreb družbe in s skrbjo za okolje udejanja nove poslovne priložnosti in povečuje kapitalske dobičke. Zasledimo ga lahko v dejavnostih, povezanih z okoljem (ekokmetijstvo, ekoturizem, naravni parki ...), kakor tudi na področju okolju prijaznih tehnologij za ozelenitev tehnoloških postopkov. Zavzemanje za okolju prijazne produkte omogoča, da že prisotni proizvodi na trgu nastopajo z bistveno nižjim ekološkim odtisom. Nemaleokrat pa lahko ravno ekopodjetnik s svojo filozofijo in občutkom za okoljska vprašanja svetuje drugim podjetjem pri ozelenitvi z energijsko, materialno in odpadkovno učinkovitostjo (Simčič 2009, 21–22).

Brown (2001, 87) navaja primere novih industrijskih panog in ekoekonomije, ki se bodo najverjetneje odprle kot nove poti skladno s trenutnimi trendi. Velik poudarek daje na proizvodnjo vetrnih turbin in predvsem na gradnjo vetrnih »elektrarn«, ki bodo čez nekaj desetletij zagotavljale večji del svetovne električne energije. Vodik bo nadomestil premog in nafto, sončne celice bodo omogočile elektrifikacijo na predelih, kjer še nimajo dovedene električne energije, za namene ponovne ozelenitve zemlje bo sajenje dreves postala ena vodilnih dejavnosti, podobno tudi proizvodnja koles, gojenje rib ipd.

»Ekoinovacije ne gre razumeti zgolj v smislu nišnega trga ali razvijajočega sektorja, temveč gre za novo gonilno silo, ki bo oblikovala trge v prihodnosti,« pojasnjuje Simčič (2009, 22). Tudi Schaper (2002, 27) se strinja, da zeleno podjetništvo ni pomembno le za prepoznavanje novih poslovnih priložnosti, temveč tudi zaradi potenciala, da postane pglavitna sila pri prehodu na bolj trajnostno poslovno paradigmo.

2.2 Pravni okviri

Matica (2007, 7) je v svoji raziskavi zapisala najpogostejše vrste delovanja socialnih podjetij. Pojavljajo se predvsem v obliki kooperativ, vzajemnih družb, združenja in dobrodelnih organizacij, društev, skladov in fundacij. Nastala so kot odgovor na spremembe zakonskih in finančnih predpisov v mnogih državah, ponekod so tudi oproščena nekaterih dajatev in deležna drugih ugodnosti (nižja davčna stopnja, prednosti pri javnih naročilih).

V svoji nalogi o socialnem podjetništvu Matica (2007, 7–8) nadalje navaja ugotovljene značilnosti pravnih organizacijskih oblik socialnih podjetij:

- Kooperative ali zadruga »delujejo na vseh področjih, kjer se združujejo posamezniki ali institucije za zagotavljanje skupnih ekonomskih, družbenih, kulturnih in drugih interesov«. Skupinsko delo najmanj treh posameznikov uresničuje poslovne zamisli s prostovoljnim povezovanjem. Z aktiviranjem posameznikov v lokalnih okoljih skušajo pospešiti učinkovito zaposlovanje in samozaposlovanje ter s tem sledijo socialni orientaciji, saj podpirajo tudi ranljive člane skupin.
- Vzajemne družbe so pomemben steber socialne ekonomije. Prevladujejo predvsem vzajemne investicijske družbe in vzajemne zavarovalnice. Med slednje se uvrščajo predvsem področje zdravstva, življenjskega in nezgodnega zavarovanja ter hipotekarni sektor. Njihov primarni namen je zadovoljitev potreb delničarjev in ne zagotavljanje donosa kapitala. So avtonomne in neodvisne, članstvo je prostovoljno in odprto.
- Združenja in dobrodelne organizacije so odprti, neodvisni, samostojni, članstvo v njih je prostovoljno. Značilni so za zdravstvene storitve, področja varnosti, športa in rekreacije, kulture, vzdrževanja okolja, človekovih pravic, razvojne pomoči, pravic potrošnikov, izobraževanja, šolanja in raziskav.
- Fundacije »s pomočjo donacij in daril podpirajo različne raziskovalne lokalne, nacionalne in mednarodne projekte ter zagotavljajo možnosti za prostovoljno delo«. Članstvo je tudi pri fundacijah, kakor v predhodno opisanih oblikah, prostovoljno in odprto. Pooblaščen osebe za vodenje fundacije imajo strogo določen cilj in ga ne smejo spreminjati.

Oglejmo si sedem načel delovanja kooperativ v preglednici 2.

Preglednica 2: Načela delovanja kooperativ

Načelo	Razlaga
Prostovoljno in odprto članstvo	Vsak član se prostovoljno odloča o vključitvi v kooperativo in izstopu iz nje ter o enakem finančnem deležu ob ustanovitvi.
Demokratična participacija pri odločanju	Vsi člani kooperative enakopravno odločajo o organizacijski obliki, sodelujejo pri odločanju in vodenju kooperative ter imajo enako volilno pravico, ne glede na lastniški delež.
Udeležba članov pri dobičku	Del dobička se ponovno investira v dejavnost kooperative, in sicer za razvoj osnovne dejavnosti in za podporo službe (računovodstvo, trženje, izobraževanje). Poslovanje mora zagotavljati pokrivanje vseh stroškov za nadaljnji obstoj in šele po takšni razdelitvi se preostali del dobička razdeli enakopravno med člane kooperative.
Avtonomija in neodvisnost	Kooperative so avtonomne organizacije. Nadzorujejo in upravljajo jih njihovi člani. Tudi sklepanje sporazumov z različnimi organizacijami in vladami ali pridobivanje kapitala iz zunanjih virov poteka na način, ki zagotavlja neodvisnost in demokratično vodenje kooperativ.
Izobraževanje za sodelovanje in delovanje v kooperativah	Glede na razvoj podjetništva v svetu je potrebno nenehno izobraževanje članov za doseganje bolj uspešnega nastopa na trgu in lažjega medsebojnega razumevanja pri odločanju o poslovnih politikah.
Sodelovanje med kooperativami	S sodelovanjem med različnimi vrstami kooperativ (kmetijske, bančne, turistične, storitvene, proizvodne idr.) na lokalnem, regionalnem in mednarodnem nivoju se doseže celovitejša ponudba, ki prispeva k večjemu dobičku in s tem tudi k večji možnosti odpiranja novih delovnih mest.
Skrb za lokalno skupnost	Uspešno delovanje kooperative omogoča razvoj okolja, v katerem kooperativa deluje (urejenost okolja, stremljenje k napredku, razvoj infrastrukture, kulturnih in športnih objektov ipd.).

Vir: Matica 2007, 8.

3 EKOVASI

V tem poglavju opredeljujemo ekovas kot trajnostno skupnost in izzive, s katerimi se sooča. Podani so tudi primeri večjih ekovasi po svetu. Ekovas je lahko preizkušena in odlična rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih vprašanj. Številne izkušnje in rešitve ekovasi po svetu vse navedeno dokazujejo in so zato kot preizkušene zrele za implementacijo.

3.1 Opredelitev ekovasi

»Ekovasi so najnovejša in najmočnejša vrsta namernih skupnosti. Združujejo dve globoki resnici: človeško življenje je najbolj mogočno v majhnih, zdravih, podpornih skupnostih ter edina trajnostna pot človeštva je v obnovi in izpopolnitvi tradicionalnega življenja v skupnosti« (Findhorn Ecovillage 2011d).

Gilman (1991, 10) je v svojem članku dovršeno definirala ekovas v njenem najširšem pomenu kot:

v vseh značilnostih delujoče naselje naravne velikosti, v katerem so človeške aktivnosti neškodljivo vključene v naravno okolje na način, ki podpira zdrav človeški razvoj in se lahko uspešno nadaljuje v nedoločeno prihodnost.

Definicija, ki je bila podana že leta 1991, je postala splošno priznana in uporabljena ter je še zmeraj najbolj uveljavljena. Sicer se v praksi v povezavi z ekovasi srečujemo tudi z drugimi pojmi, kot so »zelena« infrastruktura, obnovljivi viri energije, avtonomna gradnja z namenom minimizirati ekološki odtis, trajnostni habitat, pridelava lokalne hrane, samooskrba. Posamezno jih ne bomo obravnavali, da se ne oddaljimo od namena naloge. Kljub temu pa, če posamezne pojme podrobneje pogledamo, jih lahko zagotovo umestimo v podrobnejši opis Gilmanove definicije (prav tam):

- Naselje *naravne velikosti* je tisto, znotraj katerega se ljudje lahko med seboj poznajo in vplivajo na smer razvoja vasi. Zgornja meja naj bi bila v grobem 500 ljudi. V bolj stabilnih razmerah pa tudi do 1000 ljudi, medtem ko je v modernih družbah število pogosto zelo nizko, celo nižje od 100.
- V *vseh značilnostih delujoče naselje* je tisto, v katerem so vse poglavitne življenjske funkcije – prebivališče, oskrba s hrano, proizvodnja, prosti čas, socialno življenje in trgovanje – prisotne v uravnoteženih razmerjih. Večina sedanje naseljenosti v industrializiranem svetu je razdeljena po funkcijah: stanovanjska naselja, nakupovalni centri, industrijske cone In prav ta okrožja so običajno prevelika, da bi lahko bila naravne velikosti. Nasprotno je ekovas mikrokozmos celotne družbe.
- To pa ne pomeni, da bi morale biti ekovasi popolnoma samozadostne oz. izolirane od okoliške skupnosti. Idealno bo ekovas imela toliko delovnih mest, kolikor je v njej

zaposlenih prebivalcev. Vendar bodo svoje delo nekateri vaščani opravili zunaj naselja, prav tako bodo nekatera dela znotraj vasi opravili ljudje, ki bivajo zunaj.

- Obstajajo številne specializirane storitve, ki se očitno ne morejo nahajati v vsaki ekovasi, npr. bolnišnice, letališča.
- Ideja naselja, v katerem so človeške aktivnosti neškodljivo vključene v naravno okolje, privede pojem »eko« k ekovasi. Eden najpomembnejših vidikov tega načela je ideal enakosti med ljudmi in drugimi oblikami življenja, tako da ljudje ne poskušajo prevladati nad naravo, temveč da najdejo svoj prostor v njej. Drugo pomembno načelo je ciklična uporaba materialnih virov, namesto linearnega pristopa (izkoplji, enkratno uporabi, zavrzi za večno), ki označuje industrijsko družbo. Navedeno vodi ekovasi k uporabi obnovljivih virov energije (sonce, veter ...), namesto fosilnih goriv; na kompostiranje organskih odpadkov, ki se vrnejo v zemljo, namesto kopičenja odpadkov; na recikliranje toliko odpadkov, kolikor je le mogoče; in k izogibanju strupenim in škodljivim snovem.
- K opisu tega dela Gilmanove definicije dodajamo še avtonomno gradnjo, ki z zeleno infrastrukturo skrbi za trajnostni habitat in minimizira ekološki odtis.
- *Način, ki podpira zdrav človeški razvoj.* Četrto načelo priznava ekovasi kot človeške skupnosti, ki bodo brez pristnih in resnično zdravih ljudi v ospredju zelo malo verjetno uspešne. Kaj je zdrav človeški razvoj? Za poskus popolne definicije bi potrebovali knjigo. Po Gilmanu pa je dovolj, če tukaj dodamo uravnotežen in celovit razvoj vseh vidikov človeškega življenja – fizični, čustveni, duševni (mentalni) in duhovni. Zdrav razvoj pa mora biti izražen ne samo v življenjih posameznikov, temveč tudi v življenju skupnosti kot celote.
- Zato na tej točki h Gilmanovi definiciji dodajamo tudi pridelavo lokalne hrane, ki vodi v samooskrbo in skrbi za zdrav razvoj posameznika in skupnosti kot celote.
- Delovanje, ki *se lahko uspešno nadaljuje v nedoločeno prihodnost.* Zadnje načelo, načelo trajnosti, vnese pojem poštenosti med prebivalce ekovasi. Brez poštenosti bi bilo lažje na kratek rok ustvariti naselje naravne velikosti z vsemi življenjskimi funkcijami, ki bi se zdelo harmonično vključeno v naravo. Vendar zaradi odvisnosti od netrajnostnih aktivnosti zunaj naselja ne vključevanje glavnih vidikov življenja (kot sta otroštvo ali starost) to ni možno. Načelo trajnosti s seboj prinaša globoko zavezanost k pravičnosti in neizkoriščanju drugih delov današnjega sveta, ljudi, drugih bitij in do vseh prihodnjih življenj.

Prav tako Global Ecovillage Network (GEN) definira ekovas kot urbano ali podeželsko skupnost ljudi, ki si prizadevajo za vključitev podpornega socialnega okolja z majhnim vplivom na okolje. Za doseg tega se vključijo različni vidiki ekološkega oblikovanja, permakulture, ekološke gradnje, zelene proizvodnje, alternativne energije, prakse gradnje skupnosti in še veliko več (Global Ecovillage Network b. l.c).

Ekovas je torej lahko preizkušena in odlična rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih vprašanj, ki se ne sme izolirati od zunanjih ekonomskih procesov, če naj ima trdno ekonomsko podlago. Z zunanjim svetom mora biti povezana tako v kulturnem kot v ekonomskem smislu. Ustaljeni način življenja nam je že tako domač, da si le stežka zamislimo alternativno obliko življenja v skupnosti, kjer si prebivalci delijo vire, skupno sprejemajo odločitve, delijo stroške, hkrati pa ohranjajo zasebnost pri individualnem prihodku in prihrankih. »Zadržki pred vpeljavo takšnega celovitega modela so navadno le kulturne in psihološke narave, ki izvirajo iz starih načinov razmišljanja,« je mnenja Simčič (2009, 15). Nadaljuje pa, da obstajajo psihološke študije, ki govorijo o latentni želji ljudi po združitvi z naravo, ki bi bilo treba prilagoditi nove strategije trženja ter tako prebuditi in zadovoljiti človeško potrebo po okolju prijaznih proizvodih in storitvah.

Številne izkušnje in rešitve ekovasi po svetu vse navedeno dokazujejo in so zato kot preizkušene zrele za implementacijo. Pristope ekovasi je mogoče uporabiti tako v obstoječih naseljih za transformacijo kakor v novo nastalih v podeželskih in mestnih okoljih.

Kljub temu med več kot 15.000 identificiranimi poskusi trajnostnih skupnosti ni niti enega primera »v vseh značilnostih delujočega naselja«. Neskladje med sanjami in resničnostjo trajnostnega napredka je pomembna nenehna tema vseh aktivistov ekonaselij, ki še mora biti raziskana (Joseph in Bates 2003, 2).

3.1.1 Trajnostna skupnost

Trajnostna skupnost v splošnem vključuje posamezne ekovasi in njihove mreže, negeografsko pripadajoče skupnosti (npr. podjetja), ki so ne nazadnje naravne velikosti v njihovih sestavinah, raznolike in harmonično umeščene v naravni svet. V tem smislu je ekovas poseben prostor, bodisi kot podeželska vas ali kot mestna oz. primestna sooseska, pojasnjuje Gilman (1991). Dodaja pa, da mesto ne more biti ekovas. Toda mesto, sestavljeno iz ekovasi, bi lahko bilo trajnostna skupnost.

Kljub očitnemu naraščanju pomanjkanja trajnosti (prav tam), je industrijska družba več sto let v zagonu gradnje institucij in razvoja kapitala. Glede na ogromno infrastrukturo in socialne vzorce, ki smo jih sprejeli za svoje, je bilo za ljudi do sedaj veliko lažje živeti na konvencionalen netrajnostni način, kakor udejanjiti trajnostne skupnosti. Na vprašanje, zakaj še ne živimo v ekovaseh, podaja Gilman (prav tam) jasen odgovor: »Te potrebe in priložnosti so tako nove, da se nismo imeli časa pripraviti nanje ob vse hitrejših družbenih spremembah. Smo na skrajnem začetku nove dobe in lahko pričakujemo veliko od razvoja tehnologije in zavesti, ki bo zaznamovala obdobje pred nami.«

3.1.2 Izzivi ekovasi

Morda se zdi teže začeti trajnostne skupnosti, kakor živeti v nevzdržnem *statusu quo*, vendar številne skupine to počnejo že desetletja. Gilman (1991) zato poudarja potrebo po tem, da bi morali znati ceniti izzive, s katerimi so se morali soočiti pionirji gradnje ekovasi. Poglejmo različne izzive, ki jih ekovasi prinašajo (prav tam).

Izziv biosistema. Za izpolnitev ideala neškodljive vključenosti ekovasi v naravni svet, mora ta najti ekološko prijazne načine:

- ohranjanja naravnih habitatov na zemljišču vasi,
- sočasne proizvodnje hrane, lesa in drugih bioloških virov,
- procesiranja organskih odpadkov na mestu,
- omogočanja neškodljivosti prvotno strupenih odpadkov iz vasi,
- recikliranja vseh trdih odpadkov iz vasi,
- upravljanja tekočih odpadkov iz vasi,
- preprečevanja stranskih škodljivih vplivov na okolje zaradi proizvodnje ali vnesenih izdelkov od zunaj,
- preprečevanja stranskih škodljivih vplivov na okolje zaradi uporabe ali razpolaganja katerihkoli proizvodov.

Izziv gradbenega okolja. Za soočenje z izzivom gradbenega okolja, se morajo ekovasi neškodljivo vključiti v naravno okolje, kar pa zahteva, da njeni prebivalci:

- gradijo z ekološko prijaznimi materiali,
- uporabljajo obnovljive vire energije,
- upravljajo z trdnimi, tekočimi in plinastimi odpadki iz stavb na ekološko prijazen način,
- imajo minimalno potrebo po motoriziranem prometu,
- gradijo z minimalnim vplivom na ozemlje in lokalno ekologijo.

Izpolnitev ideala, da ekovasi podpirajo zdrav človeški razvoj, zahteva, da stavbe v skupnosti:

- imajo dobro ravnotežje javnega in zasebnega prostora,
- spodbujajo interakcijo skupnosti,
- podpirajo raznolike dejavnosti.

Izziv ekonomskega sistema. Kot podpora zdravemu človeškemu razvoju in v vseh značilnostih delujočemu naselju, je za ekovas zelo pomembna ekonomska dejavnost, ki bo delovala po načelu pravičnosti in neizkoriščanja. Zapisani cilji niso tako jasni kakor za izzive gradbenega okolja ali izzive biosistema. Lahko pa povzamemo vprašanja, s katerimi se bo ekovas soočila glede njenega ekonomskega sistema:

- Kaj so trajnostne ekonomske aktivnosti, ki bodo vzdrževale člane vasi, in kaj je trajnostno v ekološkem pomenu?

- Kateri deli skupnosti bi bili skupni in kateri v zasebni lasti?
- Kako naj se lastništvo zemlje in zgradbe natančneje obravnava?
- Kako biti sočasno ekonomsko in ekološko učinkoviti, da bi pri tem zmanjšali stroške in vpliv na okolje?
- Katere so najprimernejše oblike organiziranosti podjetij v povezavi z ekovasmi?
- Ali obstajajo uporabne alternative in/ali dodatki k denarju za lajšanje blagovne ekonomske menjave v ekovasi in med ekovasmi?

Izziv upravljanja. Tako kot ekonomski tudi ta izziv ne podaja jasnih smernic, kako ga umestiti v prakso. Tudi v tem primeru lahko identificiramo nekaj verjetnih vprašanj, s katerimi se bo ekovas soočila v povezavi z njenim upravljanjem:

- Kako se bodo sprejemale odločitve in katere metode se bodo uporabile za katere vrste odločitev?
- Kako se bodo reševali spori?
- Kako bodo odločitve s strani skupnosti uveljavljene?
- Kakšni bodo vloga in pričakovanja vodje?
- Kako se bo ekovas povezovala z vlado v okoliški skupnosti?

Izziv povezovanja. Za soočenje z vsemi izzivi prebivalci ekovasi potrebujejo nekaj, kar bi jih povezovalo, združevalo, podlago skupnih vrednot in vizije, ki lahko zagotovi močno vez. Razvijati in ohranjati to povezavo je nov izziv, ki bo spodbudil vprašanja, kot so:

- Kakšno je primerno prepletanje enosti in raznolikosti?
- Katere skupne vrednote, vedenje in prakse se pričakuje v skupini?
- Kaj, če sploh kaj, je skupna vizija?
- Kako bo skupina odkrila in razvijala to vizijo?
- Kako blizu naj bo skupina v medsebojnih odnosih?
- Kako se ti odnosi najbolje razvijejo?
- Kako se bo skupina povezala z drugimi ljudmi zunaj skupine?

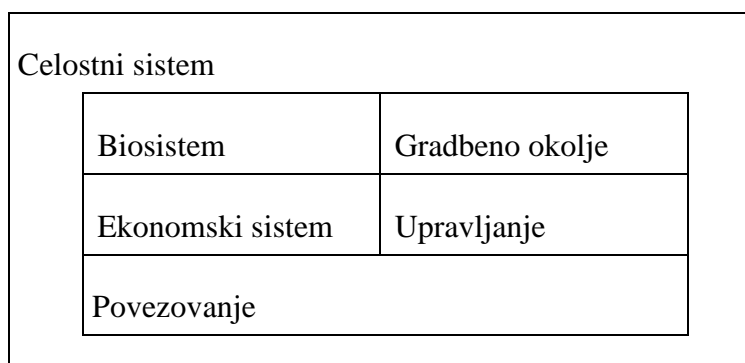
Izziv celostnega sistema. Morda največji izziv, s katerim se srečuje vsak, ki poskuša ustvariti ekovas, je ta, da njen nastanek zahteva spremembe na toliko različnih področjih življenja. Vse prepogosto ustanovitelji skupnosti poskušajo – ali se čutijo prisiljene – delati na vseh področjih teh sprememb hkrati. Vendar pa Gilman (1991) poudarja, da je to nemogoče, saj proces sprememb traja dlje od pričakovanega in terja več finančnih sredstev od pričakovanih. Zato opozarja, da je treba upoštevati medsebojno delovanje različnih področij, ki v interakciji delujejo nepredvidljivo. Pri tem pa so lahko finančni in čustveni viri ter medsebojni odnosi pod velikim stresom. Nemalokrat se zato lahko pripeti, da je navedeno (narediti preveč in prehitro) eden glavnih razlogov, da skoraj vedno poskus stvaritve skupnosti spodleti (prav tam).

Izziv celostnega sistema pomeni razviti iskren občutek za zastavljene cilje s pristopom, ki dovoljuje skupnosti razvoj v trajnostnem časovnem intervalu. Z drugimi besedami, trajnost ni le značilnost »zaključene« skupnosti; biti mora del razmišljanja in navad skupine prav od začetka ter skladno z njo tudi rasti, zatrjuje Gilman (1991). Verjamemo, da bi se v tej točki strinjali, da je skladnost izzivov in njihovo udejanjanje proces brez konca, saj se ekovasi in skupnosti nenehno razvijajo, rastejo in izpopolnjujejo.

Gradnja uspešne ekovasi, nadaljuje Gilman (1991), tako zahteva ravnotežje aktivnosti med tremi glavnimi fazami:

1. raziskovanje in načrtovanje,
2. ustvarjanje in umestitev ter
3. vzdrževanje na vsakem področju izzivov.

Na sliki 1 si lahko ogledamo shemo osnovnih povezav med različnimi izzivi:

Slika 1: Povezava med različnimi izzivi ekovasi

Vir: Gilman 1991.

Vidimo lahko, da nekateri deli sistema temeljijo na drugih delih oz. so od njih odvisni. Biosistem in gradbeno okolje ponujata najbolj očitne in vidne »zahteve« ekovasi. Pomikajoč se po tabeli navzdol lahko vidimo idejo, da je uspeh v biosistemu in gradbenem okolju odvisen od uspeha ekonomskega sistema in upravljanja. Uspeh na teh področjih pa je odvisen od uspešnega upravljanja izziva povezovanja. Ne nazadnje, vsa bolj specifična področja, ki predstavljajo izzive, so odvisna od uspešnega upravljanja sistema kot celote.

Glede na dane izzive ne bi smelo biti presenetljivo, da še nimamo skupnosti, ki bi v celoti izražala ideal ekovasi, pojasnjuje v nadaljevanju Gilman (1991). To je slaba novica. Dobra novica pa je zanj ta, da obstaja veliko skupnosti in drugih skupin, ki so naredile znaten napredek na vsakem področju navedenih izzivov. Obstajajo celo nekatere skupnosti, ki bi se lahko v nekaj letih upoštevale kot prave ekovasi.

3.2 Trajnostni razvoj in različni vidiki

»Narava je popoln gospodarski sistem, v katerem snovi neprestano krožijo in nikoli ne prihaja do izgub,« pojasnjuje Simčič (2009, 14). Poudarja, da v naravnih procesih ne poznamo pojma odpadka v nasprotju s tradicionalnimi slabo zasnovanimi premočrtnimi industrijskimi procesi, kjer se na koncu procesa nabere veliko odpadnega materiala.

Podanih je bilo že veliko definicij trajnostnega razvoja, vendar je najbolj nazorna definicija iz poročila Svetovne komisije za okolje in razvoj (Brundtlandova komisija): »Trajnostni razvoj je razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanosti, ne da bi ogrozili sposobnost prihodnjih generacij za zadovoljitev njihovih potreb« (Brundtland 1987).

Kako je mogoče trajnostni razvoj doseči za vse? Ekonomska rast in tehnološke inovacije so najbolj pomemben ustroj sprememb, ki so zaznamovale današnji čas. Če ne izboljšamo finančnega, ekonomskega, okoljskega in socialnega vedenja, bo še slabše. Hkrati so brez napredka milijoni ljudi obsojeni na revščino. Ne nazadnje, brez trajnostnega razvoja bo civilizacija propadla. Svet se čedalje bolj zaveda negativnih poseganj med populacijo in ekonomsko rastjo na eni strani ter okoljskimi kvalitetami in naravnimi viri na drugi strani.

Batič (2010, 3) nazorno prikazuje koristi ekovasi s treh vidikov trajnostnega razvoja:

Ekonomski vidik:

- zviša se stopnja (samo)zaposlenosti in samooskrbe,
- posledično se minimizirajo življenjski stroški,
- zaslužek od presežkov prinaša finančno varnost,
- zmanjša se uvoz hrane, dobrin in energije (iz tujine),
- kakovostno bivanjsko okolje ...

Global Ecovillage Network (b. l.a) pri ekonomskem vidiku dodaja:

- upravljanje z denarjem v skupnosti in njegovo čim pogostejše kroženje,
- služenje denarja, poraba in investiranje v podjetja prebivalcev ekovasi,
- hramba in varčevanje v domače rastočih finančnih institucijah.

Ekološki vidik:

- gradnja ekoloških hiš iz naravnih materialov,
- različni načini pridelave hrane,
- obnovljivi viri energije,
- skrb za zrak, vodo in prst,
- krepitev celotnega naravnega ekosistema; živali in rastline nudijo številne t. i. ekosistemske usluge, kot pojasnujeta Kovač in Petrovič (2008, 2).

Socialni vidik:

- samooskrba, samozaposlitev in živa lokalna skupnost prinašajo socialno varnost,
- naravno, zdravo in socialno bogato okolje pozitivno vpliva na razvoj otrok,
- medsebojna integracija prebivalcev zviša kakovost njihovega življenja,
- vas je nazoren način, da je možno živeti sodobno ter hkrati ohranjati naravo zdravo in neokrnjeno,
- zviša se stopnja izobraževanja lokalne skupnosti in ta izobražuje širšo javnost ...

Vendar pa poleg navedenih treh vidikov trajnostnega razvoja Global Ecovillage Network (b. l.a) v povezavi z dimenzijami ekovasi upošteva še četrto nezanemarljivo dimenzijo:

Kulturno/duhovni vidik:

- skupna ustvarjalnost, umetniško izražanje, kulturne dejavnosti, rituali in praznovanja,
- občutek enosti skupnosti in vzajemne podpore,
- spoštovanje in podpora za spiritualno manifestacijo v mnogih pogledih,
- skupna vizija in sporazumi, ki izražajo obveznosti, kulturno dediščino in edinstvenost vsake skupnosti,
- prilagodljivost in uspešna odzivnost na težave,
- razumevanje medsebojne povezanosti in soodvisnosti vseh elementov življenja na Zemlji in skupnosti kot dela celote,
- oblikovanje mirnega, ljubečega in trajnostnega sveta.

Ekovasi se sedaj ustvarjajo namenoma in z različnimi vidiki trajnostnega razvoja ponujajo rešitve na mnoge probleme današnjega časa. Planet doživlja meje rasti in našim življenjem prepogosto primanjkuje smiselne vsebine. Glede na vse večje število znanstvenikov se moramo naučiti trajnostnega bivanja, če hočemo preživeti kot vrsta. Tako so prišli do zaključka (United Nations Environment Programme 1999, 2), da sta revščina večine prebivalcev planeta in prekomerna poraba manjšine dva glavna vzroka za degradacijo okolja. Opozarjajo, da so trenutne razmere netrajnostne in odlašanje z ukrepi ni več izbira.

3.3 Primeri ekovasi po svetu

Trenutne največje ekovasi po svetu so nastale kot majhne pobude uporniških posameznikov, ki so se v nekaj desetletjih razvile v ekonaselja za izpolnjevanje trajnostnih vidikov na vseh področjih. Med najbolj znane ekovasi lahko prištevamo Findhorn s 400 prebivalci na Škotskem, katerega korenine segajo v leto 1962, Sieben Linden s 150 prebivalci v Nemčiji iz leta 1997, Crystal Waters z 200 prebivalci, zasnovana leta 1988 v Avstraliji, Damanhur s približno 1000 prebivalci v Italiji, zasnovana leta 1977, in Auroville v Indiji s 1500 prebivalci (Global Ecovillage Network b. l.b).

Jonathan Dawson, predsednik Globalne mreže ekovasi, je v intervjuju z Majo Prijatelj (2011) izrazil zaključek, da so vse evropske ekovasi »utopični eksperimenti« posameznikov v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, da bi se uprli splošni smeri družbenega razvoja. Ko je sam prišel v Findhorn pred enajstimi leti, med prebivalci ekološke vasi in okoliških krajev ni bilo nikakršnih stikov. »Zbližali so se šele zadnja leta, ko so nekatere ekovaške ideje in prakse postale del mainstreama oz. jih je sprejel vsaj naprednejši del družbe,« poudarja (prav tam). Po njegovem mnenju so ekovasi bolj »učilnice trajnostnega bivanja.« Ljudje več ne prihajajo po znanja o ustanovitvi skupnosti, temveč po znanja o ekološki pridelavi hrane, ekološki gradnji, rastlinski čistilni napravi in o tehnologijah pridobivanja obnovljivih virov energije. In ravno zaradi tega imajo ekovasi s svojimi izobraževanji pomembno vlogo pri ozaveščanju ljudi o pomenu trajnostnega načina življenja. Treba pa se je zavedati, da so vse ekovasi intencionalne in zelo ozke interesne skupnosti, ki ne ustrezajo vsem. So »križanec med univerzo in samostanom« (prav tam).

Podobno ugotavlja tudi Simčič (2009, 51). Po njegovem je Findhorn postal eno največjih holističnih izobraževalnih središč na svetu. Njihovi programi vključujejo osnove trajnostnega razvoja, ekološko planiranje naselij in urbanih središč, etične ekonomske modele, oblike socialnega podjetništva in spodbujanje lokalne ekonomije. Findhorn je priznано izobraževalno središče, kjer se študentje britanskih univerz, člani nekaterih interesnih skupnosti in obiskovalci s celega sveta v dodiplomskem in podiplomskem programu ter na različnih tečajih učijo trajnostnega razvoja (Findhorn Foundation b. l.).

Zaradi edinstvenosti ekonaselja Findhorn in drugih večjih ekovasi si bomo v nadaljevanju ogledali primere njihovega vsestranskega delovanja z različnih vidikov trajnostnega razvoja in njihova udejstvovanja na različnih področjih. Pri tem nas najbolj zanimajo njihova gradnja objektov, obnovljivi viri energije, ekonomski vidik in ne nazadnje tudi samooskrba.

Kje pa se nahajajo druge ekovasi? Navajamo seznam najbolj poznanih na svetu (Bates 2003):

Evropa:

- Solheimer, Islandija, 1930,
- Svanholm, Danska, 1978,
- Lebensgarten, Nemčija, 1985,
- Torri Superiore, Italija, 1989,
- Munksoegaard, Danska, 1995.

Srednji vzhod in Afrika:

- Yoff, Senegal, 1400,
- Thlolego, Južnoafriška republika, 1990,
- Green Kibbutz Group, Izrael, 1996.

Azija, Pacifik in Australia:

- Sarvodaya Shramadana Movement, Šrilanka, 1970,
- Jarlanbah, Avstralija, 1990.

Južna Amerika:

- Reserva Integral Sasaki, Kolumbija, 1985,
- Institute for Permaculture and Ecovillages in the Cerrado, Brazilija, 1990,
- Marquina Ecovillage, Bolivija, 1998,
- Centro Venezolano de Ecoaldeas y Permacultura, Venezuela, 1990,
- Ecoaldea Fronteriza El Pauji, Venezuela, 1990.

Severna Amerika:

- The Farm, Tennessee, 1930,
- Huehucoyotl, Tepoztlan, Mehika, 1973,
- Sirius, Massachusetts, 1978,
- Earthaven, Severna Karolina, 1990,
- Ecovillage at Itaca, New York, 1992,
- Dancing Rabbit, Missouri, 1993,
- Los Angeles Ecovillage, Kalifornija, 1993,
- O. U. R. Ecovillage, British Columbia, 1990–1999.

Nekatere izmed njih so bile oblikovane kot duhovne, socialne ali v storitve usmerjene namenske skupnosti v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Samooklicale so se kot ekovasi v devetdesetih, ko so se njeni člani bolje zavedali in zaprisegli trajnostnemu bivanju (Bates 2003).

4 GRADNJA EKOVASI

V poglavju o gradnji ekovasi predstavljamo metode nizkstroškovne gradnje iz naravnih materialov z minimalnim okoljskim odtisom in ekonomičnim bivanjem. Številni naravni materiali in pozabljene starodavne veščine lahko posameznikom omogočajo dostop do nepremične in trajnostno bivanje. Projekti z nizkim vplivom na okolje z uporabo ekoloških materialov, zelene tehnologije in gospodarjenjem z zemljo so lahko rešitev za številne pretnje sodobne družbe.

4.1 Smernice za ekogradnjo

Leta 2006 je Simon Dale s svojo ženo in dvema otrokoma zgradil svoje prvo domovanje (slika 2). V gozdnem okolju stopljen dom eliptične oblike in s površino 40 m² je zgrajen iz neobdelanega okroglega lesa, v celoti pa je izoliran s slamnatimi balami. Tla so prekrita z oljnim lesom preko bal, temelji pa so kamniti. Streha, ki je prav tako iz slamnatih bal, je zaščiten s plastično folijo in med odprtinami sega do tal (Zupan 2010).

Slika 2: Prvo domovanje Simona Dala

Vir: Dale b. l.

Zaradi specifičnosti videza in alternativne uporabe materialov bo zgradba nekemu zelo všeč, nekdo drug jo bo zavračal. Vsem pa bo zanimiv podatek, da je gradnja stala približno 3.400,00 evrov in je trajala štiri mesece oz. 1000–1500 ur. Taka nizkstroškovna gradnja omogoča ljudem dostojno življenje in trajnostno bivanje ter poveča dostopnost stanovanj (Dale b. l.).

Simon Dale v nadaljevanju podaja nekaj ključnih točk za projektiranje in gradnjo (prav tam):

- vkop v pobočje zaradi zavetja in manjšega vizualnega vpliva,
- uporaba kamenja in blata iz izkopenin za podporne zidove, temelje idr.,

- slamnate bale v tleh, zidovih in strehi za izolacijo in enostavno gradnjo,
- plastična folija in blato oz. trava na strehi za nižji vpliv na okolje in enostavnost,
- apneni omet na stenah je zračen in pri izdelavi potrebuje manj energije (v primerjavi s cementom),
- obdelani les za tla in opremo,
- rabljen material in oprema,
- ogrevanje na drva,
- dimnik gre skozi velik kamen, s tem se toplota ohranja in počasi oddaja,
- hladilnik je hlajen z dotekanjem zraka iz podzemnih temeljev,
- dnevna svetloba vstopa skozi strešno odprtino,
- solarni paneli in obnovljena obstoječa vodna turbina,
- filtrirana voda iz okoliških vodotokov in deževnice,
- kompostne sanitarije.

Vkopane ekološke hiše dokazano povzročajo 70 odstotkov manjši izpust ogljikovega dioksida in izrazito majhen vpliv na okolje. Žal pa Slovenija nima uredbe o dovoljenju, ki bi temeljil na regijskem odloku o razvoju podeželja za projekte z nizkimi vplivi na okolje. Ravno s takim regijskim odlokom v Angliji so leta 2006 lokalne oblasti dovolile gradnjo ekološke vkopane vasi, če dokažejo uporabo ekoloških materialov, zelene tehnologije, vire prihodkov in hrane z gospodarjenjem z zemljo in druge dejavnike vpliva na okolje. Lammas kot ekonaselje je energetske popolnoma neodvisno. Vsa bivališča so zgrajena z nizkim vplivom na okolje po že navedenih točkah za projektiranje in gradnjo. Uporabljajo permakulturo, vir prihodkov pa so razni obrtni izdelki, na tržišču se celo najdejo njihove hišice za drevo. Celu gorivo pridobivajo s kompostiranjem in sajenjem posebnih trav, ki pospešujejo razgradnjo v metan. Poleg tega vkopano hišo zemlja poleti hladi in pozimi greje, saj je njena konstantna temperatura 7 °C (Družina 2010).

4.2 Naravni materiali

Gradnja s *slamnatimi balami* dobiva nove razsežnosti tudi v moderni gradnji. Poraba energije pri njihovi izdelavi je izjemno nizka, zato ima gradnja z njimi minimalen ogljikov in ekološki odtis. Pravzaprav namesto da sprošča ogljik v atmosfero, je njegov shranjevalnik. Možna je samonosna konstrukcija ali skeletna konstrukcija s polnilom iz slame. Samonosna slamnata konstrukcija, poznana tudi kot stil Nebraska, je grajena po principu gradnje z opeko. Pri skeletni gradnji pa se pri lesenem skeletu slamnate bale uporabijo kot polnilo. V obeh primerih gradnja temelji na principu ročne vgradnje. Na trgu pa je tudi že možno zaslediti montažno gradnjo z lesenimi okvirji, polnjenimi s slamnatimi balami. Za preprečitev vlage, požara ali vdora mikroorganizmov slamo zaščitimo z ilovnatim ometom ali zapremo z lesom. Tako gradnjo odlikujeta predvsem zvočna in toplotna izolativnost. Prvotni objekti iz

slamnatih bal segajo v 19. stoletje v Nebrasko (ZDA). Nekateri med njimi stojijo še danes in so stari preko sto let (Brojan 2010, 53–54). Največja zgradba iz slamnatih bal v Evropi, nahaja se v ekološkem naselju Sieben Linden v Nemčiji, je prikazana na sliki 3.

Slika 3: Največja zgradba iz slamnatih bal v Evropi

Vir: The Permaculture Research Institute of Australia b. 1.

Prav tako Magwood, Mack in Therrien (2005, 17–22) v svoji knjigi priporočajo gradnjo s slamnatimi balami iz že navedenih razlogov, poleg tega pa predstavijo še celo paletu razpoložljivih materialov za naravno gradnjo. Poudarjajo, da je odločitev odvisna od posameznikovih potreb, klime, razpoložljivih sredstev in izkušenj. Naj navedemo nekaj pogostih primerov iz prakse iz knjige *More straw bale building* (prav tam):

- Gradnja *cob* velja za eno od najstarejših in časovno najbolj vzdržljivih gradenj. Kombinacija blata (zemlja, pomešana s primerno količino peska in gline) in slamnatih vlaken se lahko uporabi za gradnjo zunanjih in notranjih zidov, tal, peči, kaminov, klopi in drugih elementov. To je okolju prijazna gradnja, pogosto tudi brezplačna, če je zemlja na voljo. Najpogosteje se uporablja kot polnilo za leseni skelet, čeprav so lahko stene tudi nosilne. Sicer ta gradnja ne ponuja odlične izolacije, vendar prispeva toplotno maso, zaradi česar postane *cob* dober material notranjih sten v hladnih podnebjih in zunanjih sten v toplejših podnebjih.
- Sorodne *cobu* so *opeke iz zemlje*. Mešanica peska, gline in naravnih vlaken je oblikovana v opeke, ki se bodisi pečejo na soncu (*adobe*) ali pa so stisnjene v bloke različnih velikosti. Ponujajo odlično izolacijo kakor tudi nizek vpliv na okolje in nizke stroške. V nekaterih predelih severne Amerike se je ta gradnja že komercializirala in bila sprejeta med gradbene predpise.
- Naslednja tehnika, ki tudi temelji na gradnji z zemljo, je *potlačena zemlja*. V leseni skelet se umesti primerna zemlja in se jo nato potlači zaradi kompaktnosti.
- Gradnja *earthships* temelji na rabljenih pnevmatikah in zemlji. Način gradnje je v ZDA razvil Michael Reynolds. Običajno je severni del zgradbe v hribu ali pod zemljo, južni del

pa je izpostavljen pasivni sončni energiji. Oblikovanje običajno vključuje tudi sisteme obnovljive energije, nabiranje vode in predelavo odpadkov, kar jih oblikuje v zelo samozadostne strukture. Pnevmatike, napolnjene s potlačeno zemljo, so lahko odličen temelj tudi za zgradbe iz drugih materialov, npr. *cob* ali slame.

- Za gradnjo lahko služijo tudi *vreče* iz polipropilena, ki se sicer uporabljajo za nadzor poplav. Napolni se jih s peskom ali z zemljo, gradnja pa poteka kot z zemljo.

Navedeni so najpogosteje uporabljeni naravni materiali za gradnjo zasebnih objektov. Ne smemo pa zanemariti drugih naravnih materialov, ki jih v nadaljevanju navajajo Magwood, Mack in Therrien. To so ostanki lesa, ohlapna slama, stebela konoplje in apno ter odpadni material v balah. Za potrebe naše raziskave se osredotočamo na materiale, ki so najbolj priznani pri gradnji ekovasi in individualnih bivališč iz naravnih materialov.

4.3 Viri energije

V ekovasi Findhorn (Findhorn Ecovillage 2011c) imajo jasno načrtane poti za zasledovanje vidikov trajnostnega razvoja. Med njimi so tudi obnovljivi viri energije. Številne hiše in stavbe v skupnosti imajo solarne panele za ogrevanje tople vode. Velika večina novogradenj v skupnosti je oblikovana tako, da privabi pasivno sončno sevanje, kar zmanjša potrebo po ogrevanju stavbe. Tak primer je južna postavitev oken ob minimalnih odprtinah na severnih stenah. Trajnostno nabran les omogoča ogrevanje prostorov za nove in starejše hiše. V lasti imajo štiri vetrne turbine, ki oskrbujejo skupnost z več kot sto odstotki potrebne električne energije. Trenutno pa potekajo raziskave o možnosti izdelave in uporabe vodikovih gorivnih celic.

Tudi v nemškem ekonaselju Sieben Linden se trudijo uporabljati direktne vire energije in se s tem izogibati fosilnim gorivom, kjer je le možno. Že nekaj let imajo dovolj fotovoltaičnih panelov za ustvarjanje toliko energije, kolikor je potrebujejo. Hiše segrevajo z lesom po sistemu, ki je podprt z segrevanjem vode preko solarnih panelov. Približno polovico lesa je iz njihovega gozda, drugo polovico pa kupijo. V prihodnje pa nameravajo izdelati velik shranjevalnik za vodo, ki bo ogrevana s soncem in bo zadostovala za vse leto (The Permaculture Research Institute of Australia b. l.).

Primer zelene in čiste proizvodnje obnovljive energije je SEG (Verbelli 2011). Izumitelj koncepta je John Searl in v njegovem podjetju Searl Magnetics iz Kalifornije se zavzemajo za čim hitrejšo proizvodnjo prototipa, ki bi dokazal »Searlov učinek«, pretvorbo zunanje toplotne energije v čisto in trajnostno električno energijo. Tehnologija temelji na pretvorbi neomejene naravne energije, ne pa na uporabi goriv, ki so danes splošno poznana. Natančneje bi ga morali imenovati pretvornik, ne pa generator, saj ne proizvaja energije, temveč pretvarja že prisotno naravno energijo, ki bi se običajno porazgubila.

Slika 4: SEG

Vir: Verbelli 2010.

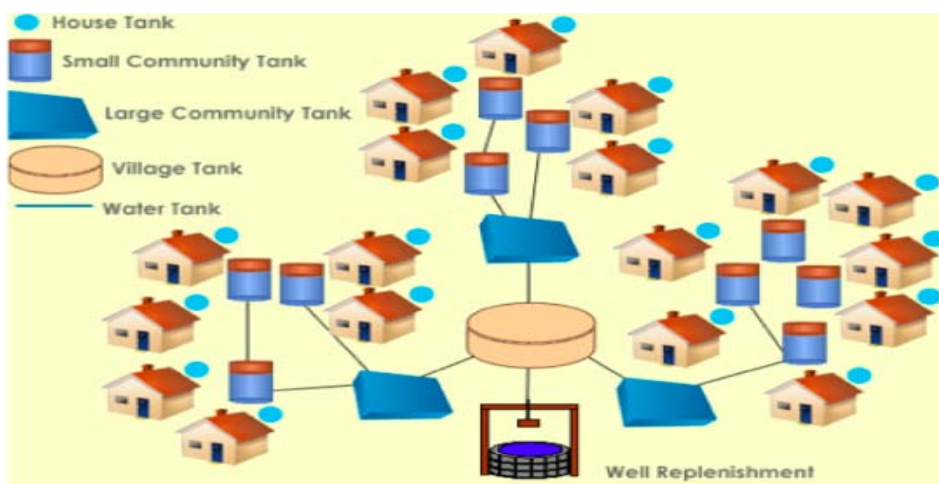
Kot samostojni vir energije lahko SEG (slika 4) zagotavlja električno napajanje tudi na najbolj oddaljenih območjih in celo nedostopnih krajih. Generatorji različnih velikosti, od majhnih do zelo velikih, izpolnjujejo potrebe po večji samostojni enoti ali nizu manjših in tako dobavljajo električno energijo po domovih ali v industriji. SEG deluje neprekinjeno ne glede na vremenske razmere in samodejno prilagaja potrebno količino proizvedene električne energije. Edini stranski učinek je znižanje temperature za nekaj stopinj v lokalnem okolju. SEG je idealen za množično proizvodnjo, njegova zasnova je čista, zdrava, varna in trajnostno naravnana, zato je primeren za proizvodnjo alternativne električne energije naslednjih generacij in nadomestitev električnega omrežja. Vse, kar deluje na električno energijo, lahko SEG napaja brez onesnaževanja ali proizvodnje več energije, kot je že prisotne v naravi (Verbelli 2010).

4.4 Oskrba in upravljanje z vodo

Z ekološkim upravljanjem odpadne vode so se inovativno lotili v Findhornu. 13. oktobra 1995 je Jonathan Porritt odprl prvo živo napravo za upravljanje z odpadno vodo Living Machine® v ekonaselju Findhorn. Namenjena je čiščenju odplak populacije do 500 ljudi, ki živijo v Findhornu, in zagotavlja raziskovalni in izobraževalni mehanizem za spodbujanje ekološke tehnologije čiščenja voda po celem svetu. Pristop predstavlja sprejetje popolnega ekološkega inženiringa. Odplake napeljejo v rastlinjak, kjer se nahaja vrsta cistern. Različne vrste bakterij, alg, mikroorganizmov, številne vrste rastlin in dreves, polži in ribe, delujejo kot celota v cisternah. Skupno delovanje zrcali procese, ki se odvijajo v naravnem svetu, vendar veliko bolj intenzivno. Na koncu serije cistern je rezultat primerno čista voda za neposreden izliv v morje ali za reciklažo. Tehnologija je sposobna zadostiti novim strogim standardom

odtoka odplak, poleg ne uporablja kemikalij in ima vezane relativno nizke stroške investicije (Findhorn Ecovillage 2011a).

Trajnostna inovacija na sliki 5 je Aakash Ganga, Reka z Neba, domač sistem zbiranja vode. Deževnica s hišnih streh v skupnosti se zbira po žlebovih in ceveh v mrežo cistern. Strategija je oblikovati javno-zasebno partnerstvo med lastniki objektov in lokalno samoupravo oz. socialno podjetje z namenom zagotavljanja pitne vode za ljudi. Polovica zbrane vode se shrani v cisterne, pritrjene na hišo, za izključno uporabo lastnika. Druga polovica pa je namenjena rezervoarju skupnosti. Ljudje, ki si ne morejo privoščiti ali ne morejo imeti svoje cisterne, uporabljajo vodo iz rezervoarja skupnosti (Sustainable Innovations 2010).

Slika 5: Aakash Ganga

Vir: Sustainable Innovations 2010.

V ekonaselju Sieben Linden pa uporabljajo deževnico delno za napolnitev jezera, delno se filtrira v tla. Dva vodnjaka jim zagotavljata svežo pitno vodo. Ker niso priključeni v lokalni kanalizacijski sistem občine, so ustvarili lasten sistem za filtriranje s primernimi rastlinami, to vodo pa nato uporabljajo za zalivanje vrtov. Pohvalijo se z nizko porabo vode, ta znaša samo dve tretjini porabe povprečnega Nemca, in s tem prispevajo k manjšemu onesnaževanju voda (The Permaculture Research Institute of Australia b. l.).

5 EKONOMSKI VIDIK EKOVASI

Kaj ovira trajnostni razvoj, se v svojem spletnem blogu sprašuje ekonomistka Marjana Kos (2008a) v istoimenskem prispevku. Glede na to, da je v zadnjem času veliko govora o trajnostnem razvoju in si nenadoma vsi prizadevamo za »drugačen« razvoj, se Kosova sprašuje, ali se sploh kdaj vprašamo, zakaj si je za trajnostni razvoj sploh potrebno prizadevati. Pravi, da se del odgovora skriva v tem, kako je zasnovan ekonomski, natančneje denarni sistem. Delovanje trenutnega denarnega sistema je v popolnem nasprotju s trajnostnim razvojem, saj ima vgrajen mehanizem obresti in obrestnega obrestovanja, ki ima za posledico eksponentno rast tako rekoč v neskončnost, ta pa je sama po sebi nenaravna, pojasnjuje Kosova. Za posojilo moramo tako vrniti več, kot smo prejeli, kar pa moramo nekje dobiti. In ker se denar ne množi sam od sebe, ga bo na koncu nekomu zmanjkalo, nekdo enostavno mora propasti. *Skrivnosti obresti* je naslednji prispevek Marjane Kos (2008b), kjer opisuje bogate, ki prejemajo neprekinjeno rento od tistih, ki si morajo denar izposoditi. Države tretjega sveta pa plačujejo obresti na dolg, ki eksponentno narašča. V islamski banki nam ne bi posodili denarja, ampak bi banka postala naš partner in vložila denar v projekt. Če projekt propade, izgubi tudi banka. Ne pa, da banka od propadlega podjetja dobi nazaj vse in še kaj zraven.

Zaradi navedenega se je Kosova s skupino ekonomistov v Totnesu (VB) lotila uvedbe lokalnega denarja (slika 6).

Slika 6: Lokalna valuta v Totnesu

Vir: Kos 2008b.

Z valuto trgujejo v lokalni skupnosti in manjših trgovinah. V svetu je kar nekaj lokalnih valut in vse temeljijo na brezobrestnem poslovanju. Nekaj se zasluži z razliko v menjalnih tečajih. Dober primer je tudi učitelj in Nemčije, ki je na waldorfski univerzi uvedel lokalno valuto. Ob menjavi da 5 odstotkov manj; 3 odstotke nameni za dobrodelnost, 2 odstotka pa za kritje stroškov. In gre mu tako dobro, da se s tem preživlja. Gre torej za resnično in ne špekulativno menjavo blaga in storitev. Te je v klasičnem denarnem sistemu kar 97 odstotkov, le 3 odstotke denarja je v fizični obliki, v kovancih in bankovcih (Kos 2008b).

Namen uvedbe dopolnilne valute *credito* (slika 7) v Damanhurju je razvoj novih oblik ekonomije, ki bi temeljile na etičnih vrednotah sodelovanja in solidarnosti. Prvotni namen valute *credito* je povrniti denarju njegov prvotni namen: menjalno sredstvo. Prebivalci Damanhurja želijo povrniti plemenitost pojmu denar, s tem da ga ne pojmujejo kot cilj, temveč kot uporabno menjalno sredstvo. Široka mreža lokalnih proizvajalcev in potrošnikov (približno sto podjetij in dva tisoč ljudi) se je odločila uporabljati *credito*. Tako spodbujajo ekonomsko in socialno revitalizacijo Valchiuselle, saj zadržujejo kapital znotraj svojega območja, da je tako lažje reinvestiran v dobro lokalne ekonomije, podjetij in aktivnosti. Ob prihodu v Damanhur je možna menjava valute v njihovi sprejemni pisarni ali na enem izmed menjalnih avtomatov, lociranih na ozemlju Federacije Damanhur (Damanhur b. l.a).

Slika 7: Credito, dopolnilni monetarni sistem Damanhurja

Vir: Damanhur b. l.a.

5.1 Viri financiranja

Vlaganje v izobraževanje je samo eden izmed virov prihodkov ekovasi. Študentje lahko svoje znanje podkrepijo z opravljanjem prakse v ekovasi, člani interesnih skupin pa pridobijo znanje s področja ekologije in trajnostnega razvoja s praktičnim delom. Programi, ki so bili razviti v Findhornu, vsebujejo orodja in tehnike s področij ekološke gradnje, socialne ekonomije, organske pridelave hrane, glajenja sporov, krajinske arhitekture, uporabe obnovljivih virov energije, holističnega pristopa k zdravljenju ... Vsi programi so postali del izobraževalnega programa številnih univerz po svetu in drugih interesnih skupin, pojasnjuje Simčič (2009, 51).

Poleg izobraževanja je pomemben vir financiranja v Findhornu etična in trajnostna ekonomija. V zadnjih štiridesetih letih so razvili okoli šestdeset različnih podjetij in iniciativ, ki so spodbudili razvoj ekološkega podjetništva v regiji na področjih, kot so ekološki turizem, trgovine, ekološko kmetijstvo in svetovanje na področju oblikovanja ekovasi (Findhorn Ecovillage 2011č). Poleg oblikovanja sonaravnega bivanjskega modela si v Findhornu prizadevajo osnovati nov ekonomski model za učinkovito izrabo in upravljanje redkih proizvodnih sredstev ter tako trajnostno zadostiti osnovnim človekovim potrebam (Simčič 2009, 51–52). Zato nova ekonomska paradigma temelji na izkoriščanju alternativnih virov energije in razvijanju novih tehnologij, ki bodo optimizirali energijsko porabo (prav tam, 52).

Prav tako pišejo na spletni strani Damanhurja o ustanovitvi čez šestdeset podjetij (Damanhur b. l.b). Večina je kooperativ, združene so v konzorcij in nudijo kvalitetne proizvode, ki sledijo etičnim in ekološkim načelom. Njihove aktivnosti segajo na različna področja: umetnost, slikarstvo, kmetijski turizem, računalništvo, terapevtske raziskave, ekoarhitektura in ekogradnja. Vsa podjetja so rezultat izkušenj Federacije kot odgovor na potrebe skupnosti; v zahvalo podpori valute credito so zrasla v proizvajalce kvalitetnih dobrin in storitev.

V ekonaselju Findhorn celo podjetja iz skupnosti dobavljajo solarne panele stanovanjskim in poslovnim odjemalcem po celi Veliki Britaniji, tako za nove stavbe kakor za obnovo obstoječih. Z lastništvom štirih vetrnih turbin s skupno zmogljivostjo 750 kW oskrbujejo skupnost in celo presegajo njeno potrebo po električni energiji. Njihov sistem je nenavaden v tem, da ima skupnost v lasti zasebno električno omrežje, saj je bil glavni kampus prvotno počitniški kamp. Proizvedena električna energija je poslana postaji, ki meri tokove in prilagodi moč energije, preden je posredovana domovom in objektom. Približno 50 odstotkov proizvedene energije se uporablja krajevno v njihovem zasebnem omrežju, preostanek pa je izvožen v glavno omrežje. Proizvodnja zelene električne energije in neto izvoz sodita med uspešne podjetniške aktivnosti v skupnosti (Findhorn Ecovillage 2011č).

Kako ekovasi lahko zgradijo trajnostno lokalno ekonomijo, je članek, kjer piše o malo drugačni plati podjetniških aktivnosti ekonaselij. Kakor vsa druga podjetja v kapitalističnem gospodarstvu so tudi ta odvisna od potrošniške kulture, ki je daleč od zadovoljevanja osnovnih življenjskih potreb. Čeprav ima mnogo ekovasi nižji ekološki odtis od povprečja, večina še naprej dokaj široko uporablja industrijsko proizvedene gradbene materiale, oblačila, računalnike, letalska potovanja itd. Poleg tega velja predpostavka, da je premožen tisti, ki sodeluje na tečajih in kupuje ročno izdelane kartice, keramiko ali sveče, izdelane v studiih ekovasi, kar pusti za seboj neprijeten pridih elitizma. Skoraj vse ekovasi so neločljivo vezane na širše in destruktivno gospodarstvo, ki jih obdaja. Celo lokalne valute skupnosti – credito v Damanhurju in eko v Findhornu – so vezane na nacionalno valuto in tonejo oz. plavajo z njimi. Ekovasi se morajo identificirati drugače, saj so pripadne in služijo nečemu večjemu kot samim sebi (Dawson 2006, 56–60). Morajo sodelovati, ne pa odstopati od sodobne družbe, in

se pomikati v smeri trajnostnega razvoja, ne pa »neoprimitivizma«. Ekovasi morajo oblikovati načrte na dolgi rok, ne pa za »neizbežno apokalipso« (Irrgang 2005, 34).

5.2 Samooskrba in presežki

Leta 1994 je skupnost Findhorn podprla kmetijsko shemo, ki temelji na ekološki metodi kmetovanja. Ustanovljena je bila za povečanje porabe lokalnih proizvodov kakor tudi za izboljšanje kakovosti hrane v skupnosti. V sodelovanju s Findhornom trenutno izpolnjuje potrebe skupnosti po zelenjavi, prav tako pa oskrbuje sto štirideset individualnih gospodinjstev. Organski sir, jajca in meso pa se proizvajajo za skupnost in regionalne potrošnike na bližnji kmetiji (Findhorn Ecovillage 2011b).

Člani skupnosti Sieben Linden so se že ob ustanovitvi odločili, da bodo prostori v skupni rabi vegetarijanski. To pomeni, da je kuhanje v glavni kuhinji v bistvu vegansko, kar omogoča ljudem z različnimi prehrabnimi navadami, da si lahko skupaj pripravijo obroke v glavni hiši. Medtem seveda vsak lahko uživa, kar želi, in si doma to tudi pripravi. Del hrane proizvajajo sami, preostalo pa kupujejo od lokalnih proizvajalcev. V skupnosti pridelana hrana gre redko v prodajo, večina je porabljena za lastne potrebe. Zavzemajo se za samozadostnost s prehrano, vendar prvih deset let niso imeli dovolj obdelovalne površine. Trije hektarji organske zelenjave in zeliščnih vrtov jim sedaj zagotavljajo med 50 in 70 odstotki zadovoljevanja potreb po zelenjavi (The Permaculture Research Institute of Australia b. l.).

Združenje permakulture Velike Britanije je podalo oceno o projektu Lammas. V poročilu je bilo ugotovljeno, da je veliko članov naselja večjih in usposobljenih za oblikovanje permakulture. Proces oblikovanja zajema preizkušene metode in procese, ki prinašajo rezultate odlične kakovosti. Projekt je v skladu s planiranim etičnim okvirom permakulture in uporablja ekološka načela za podkrepitev številnih dejavnosti. Če jim bo dovoljeno preiti iz teorije v prakso, bo projekt Lammas postal vodilni v permakulturni pobudi na mednarodni ravni. Nad 75 odstotki potrebnih zelenjave, zelišč, sadja, oreškov, mlečnih in mesnih izdelkov pridelajo sami. V 5–10 letih bodo že lahko izvažali presežke (Goldring 2008, 5–7).

6 RAZISKAVA TRGA

V teoretičnem delu naloge smo se poslužili že obstoječih virov, pridobljenih s spletnih strani večjih svetovnih ekovasi. Z deskriptivno metodo in analizo smo zbrane podatke umestili v poglavji o gradnji ekovasi in njihovem ekonomskem vidiku. Na tak način smo predstavili smernice za ekogradnjo iz naravnih materialov ter metode za energetska in prehrabno samooskrbo. Zanimali pa so nas tudi viri financiranja, tako iz naslova podjetniških aktivnosti kakor tudi presežkov iz naslova pridelave hrane. Vse smo podprli z literaturo in tudi teorijo umestili v omenjena poglavja. Tako smo predstavili, koliko se obravnavana teorija odraža v utečeni praksi. Raziskava obstoječih virov podatkov pa nam je predstavljala podlago za nadaljnjo raziskavo trga z zbiranjem in kvantitativno analizo primarnih podatkov. Tu so nas zanimale predvsem kupčeve preference in naklonjenost oz. ozaveščenost o naravni gradnji.

6.1 Tržna raziskava

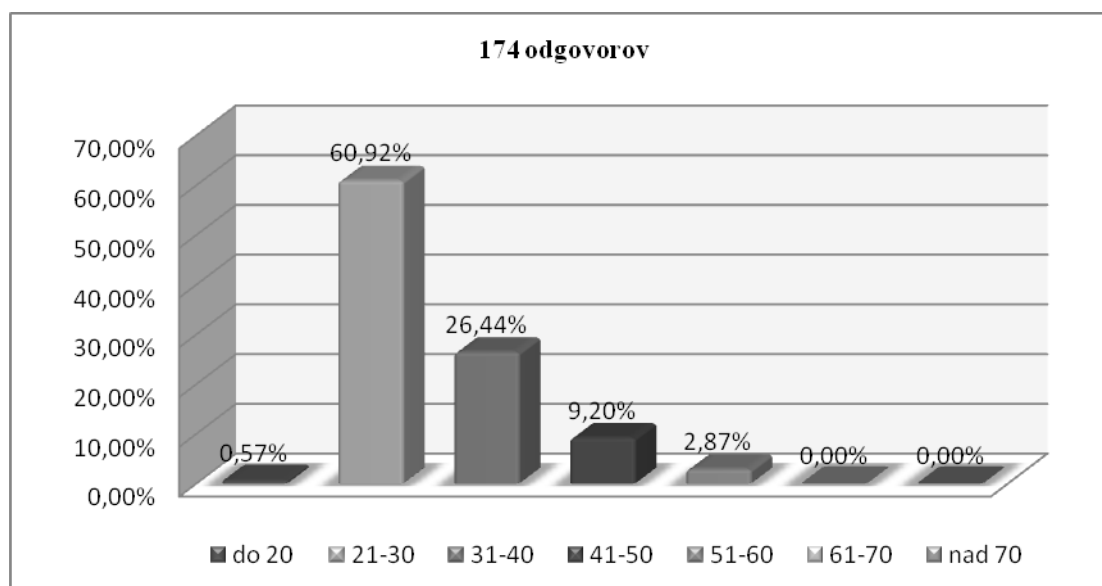
Lastno raziskavo smo opravili z anketnim vprašalnikom, ki nam je pomagal prikazati realno sliko. Od anketirancev smo želeli pridobiti podatke o starosti, stopnji izobrazbe, zaposlitvenem statusu in kraju bivanja. Zanimalo nas je, kolikšen odstotek razmišlja o nakupu oz. prenovi nepremičnine, njeni zeleni površini in višini nameravane investicije. Pomemben podatek nam predstavlja predvsem dostopnost nepremičnin za anketirance na trgu ter zanimanje za uporabo naravnih materialov in obnovljivih virov energije.

Ciljna skupina so bili bodoči kupci nepremičnin na trgu. Taka kvantitativna raziskava nam je omogočila vpogled v kupčeve preference in naklonjenost naravni gradnji. Vprašalniki so bili ponujeni v elektronski obliki: med anketirance smo neposredno preko spleta razdelili 210 vprašalnikov, ponujeni pa so bili tudi v socialnem omrežju, kjer število dostopov ni bilo zabeleženo. Izpoljenih je bilo 174 anket. Rezultati ankete, grafični prikazi in njihovi opisi so natančneje predstavljeni v naslednji točki.

6.2 Rezultati ankete

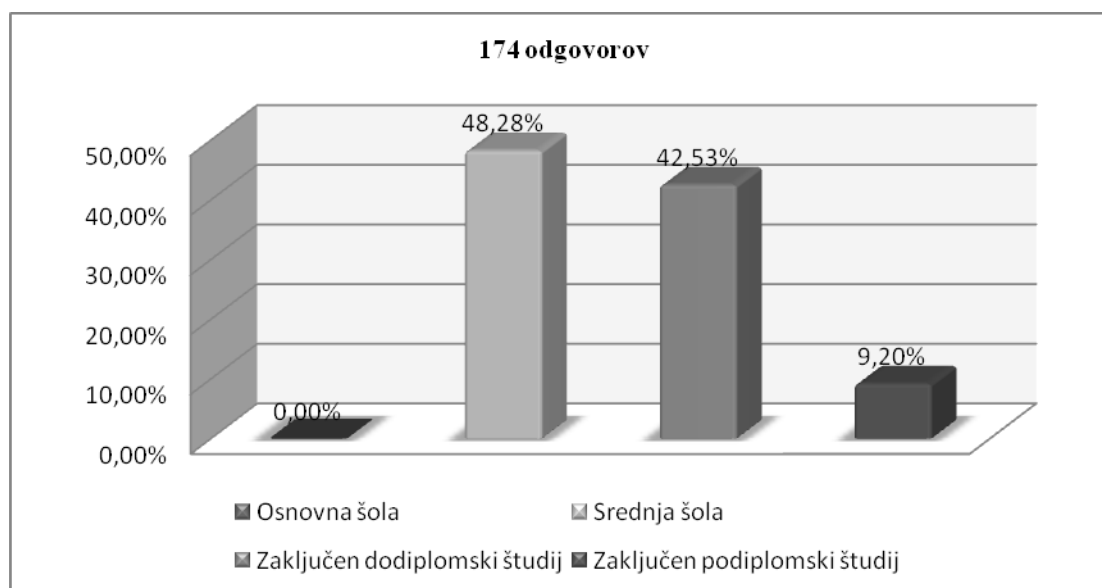
V spodnjih preglednicah in slikah so prikazani rezultati anket, pridobljenih z namenom tržne analize. Vsako preglednico oz. sliko spremlja razlaga. Vzorec anketnega vprašalnika je v prilogi 1.

Pri prvem vprašanju smo od anketirancev želeli pridobiti podatek o starosti. Največ anketirancev je starih 21–30 let, kar znaša 60,92 % vseh udeležencev ankete. Sledi jim starostna skupina 31–40 let s 26,44 %, za njimi pa je 9,20 % udeležencev, starih 41–50 let. Medtem ko udeležencev, starih 61–70 let in več kot 70 let, ni bilo, je bilo anketirancev v starosti do 20 let le za dobrega pol odstotka. Grafični prikaz rezultatov je na sliki 8.

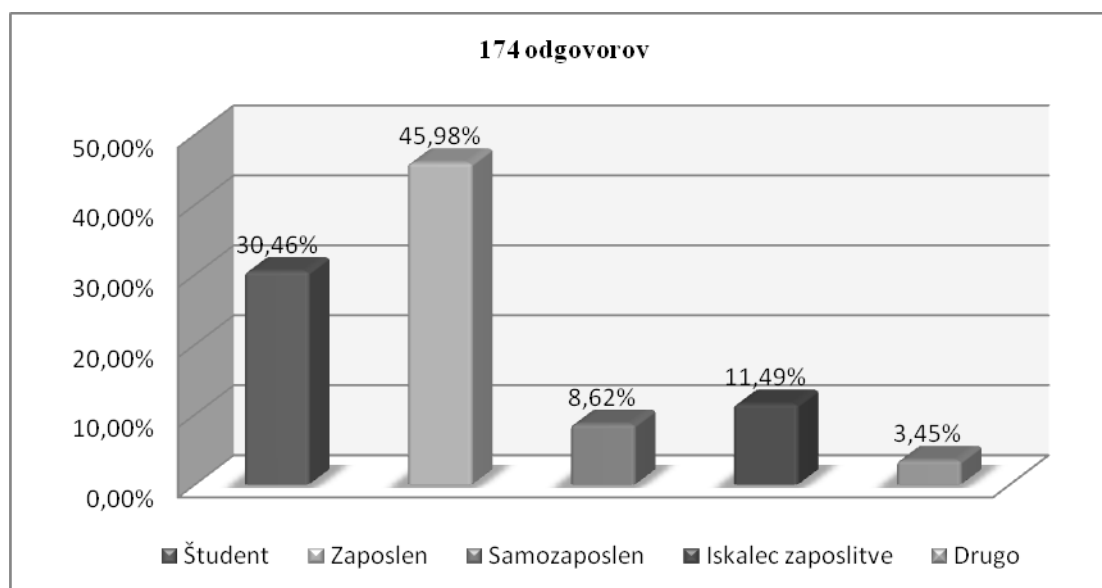
Slika 8: Starost anketirancev

Stopnja izobrazbe je porazdeljena tako: srednješolsko izobrazbo ima 48,28 % udeležencev, zaključen dodiplomski študij 42,53 %, podiplomski študij pa 9,20 %. Podrobnejši prikaz je na sliki 9.

Slika 9: Stopnja izobrazbe anketirancev

Iz odgovorov na vprašanje o zaposlitvenem statusu smo ugotovili, da je največ anketirancev zaposlenih (45,98 %), sledijo študentje (30,46 %), za njimi so iskalci zaposlitve (11,49 %), 8,62 % je samozaposlenih, 3,45 % pa se jih je opredelilo za drugo, kakor je prikazano na sliki 10. Pod drugo so anketiranci lahko vnesli lasten odgovor, podani so bili: gospodinja, absolvent in permakulturist (slika 10).

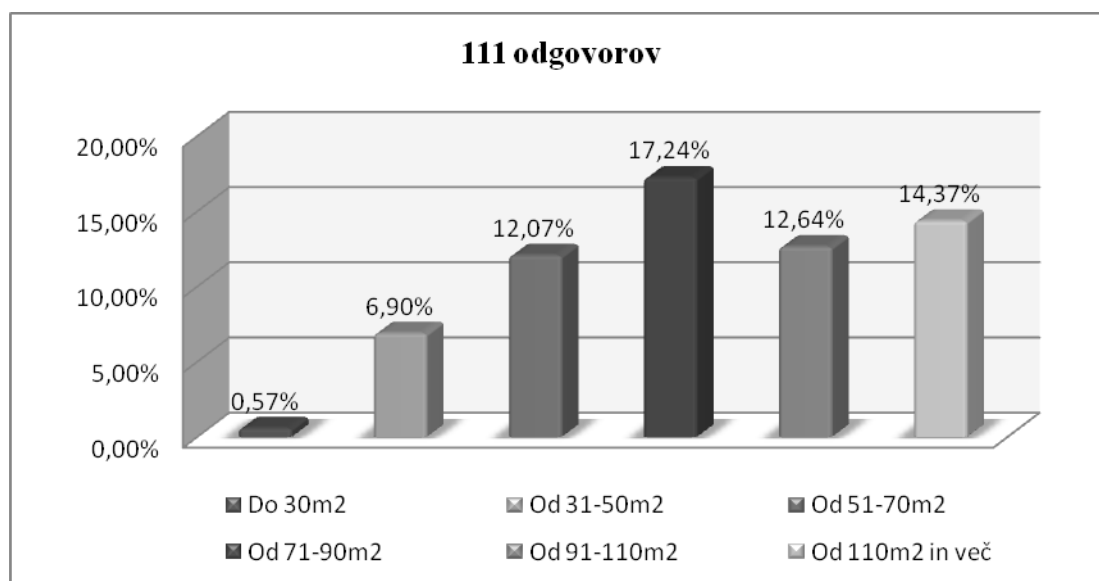

Slika 10: Status anketirancev

Četrto vprašanje o kraju bivanja razkrije, da največ anketirancev živi v urbanem okolju (42,50 %), sledijo anketiranci iz predmestja (29,31 %), šele nato s podeželja (28,16 %). Na peto vprašanje največ, 70 (40,23 %), anketirancev odgovori, da živi v skupnem gospodinjstvu s starši, 58 (33,33 %) jih živi v lastniškem stanovanju, v najemniškem jih je 31 (17,82 %), 15 (8,62 %) pa jih je izbralo odgovor drugo: lastna hiša ali hiša v najemu, pri partnerju, na vikendu, študentski dom in skupno gospodinjstvo s starši partnerja.

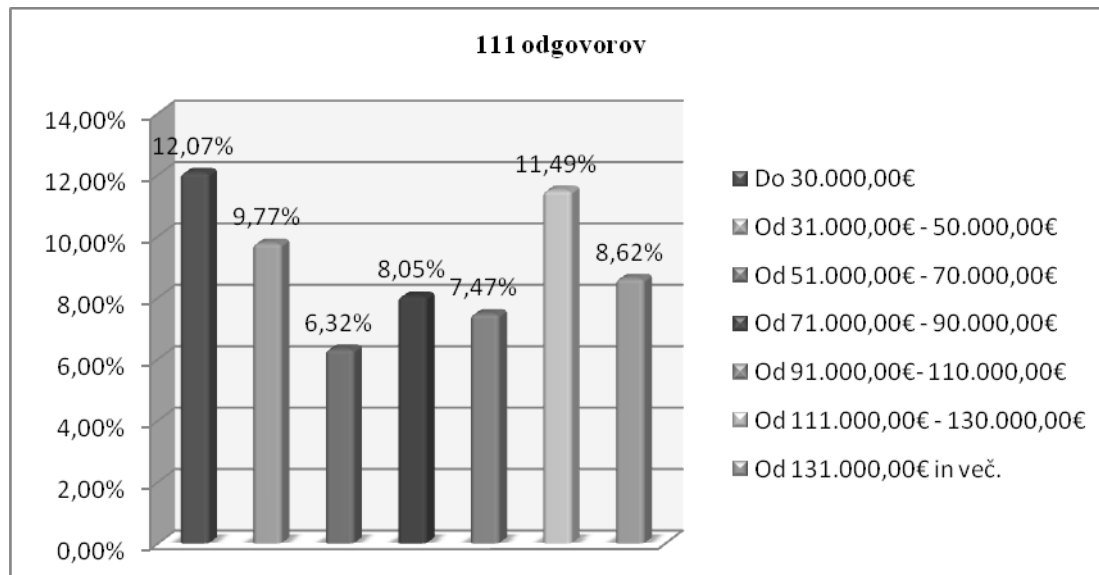
Ključno vprašanje, ki je odločalo o nadaljnjem poteku in udeležbi pri anketi, je bilo vprašanje št. 6, na katero so anketiranci odgovarjali, ali razmišljajo o nakupu oz. prenovi nepremičnine. S pritrdilnim odgovorom udeleženci nadaljujejo anketo, z negativnim pa jo končajo. Anketo je tako nadaljevalo 111 anketirancev (63,79 %), 63 pa jih je na tej točki prenehalo (36,21 %). Ti anketiranci so morali tudi odgovoriti, zakaj o nakupu ne razmišljajo oz. nimajo potrebe po nakupu ali prenovi že obstoječe nepremičnine. Odgovori so bili raznoliki, če pa jih strnjeno povzamemo, so najpomembnejši: pomanjkanje sredstev oz. financ, selitev, že obstoječa lastna nepremičnina, nezaposlenost in študij.

V nadaljevanju so tisti, ki so anketo nadaljevali, odgovarjali na vprašanje o željeni površini nepremičnine, ki bi jo kupili ali gradili. Ni presenetljiv podatek, da prevladuje zlata sredina 71–90 m² (17,24 %), takoj za tem skočimo na 110 m² (14,37 %), na tretjem mestu pa je površina 91–110 m² (12,64 %). Ostali podatki in rezultati so prav tako vidni na sliki 11.

Slika 11: Zelena površina nepremičnine

Povpraševali pa smo tudi o višini investicije, ki so jo posamezniki pripravljeni vložiti v nakup ali obnovo nepremičnine. Presenetil nas je podatek, da je kar 12,07 % anketirancev pripravljenih vložiti le do 30.000 evrov, na drugem mestu so tisti, ki so pripravljeni vložiti 111.000–130.000 evrov (11,49 %), 31.000–50.000 evrov bi jih vložilo 9,77 %. Podrobnejši prikaz je na sliki 12.

Slika 12: Višina investicije v nepremičnino

Zanimala nas je tudi višina sredstev, ki so jo anketiranci pripravljeni investirati, po starostnih skupinah. To je prikazano v preglednici 4. Edini anketiranec pod 20 leti se je odločil za investicijo med 71.000 in 90.000 evri. Največ posameznikov (17) iz starostne skupine 21–30 let bi bilo pripravljeno vložiti do 30.000 evrov, 11 bi jih vložilo 111.000–130.000 evrov, sledi 10 takih, ki bi vložili 31.000–50.000 evrov. V starostni skupini 31–40 let se jih je največ (8)

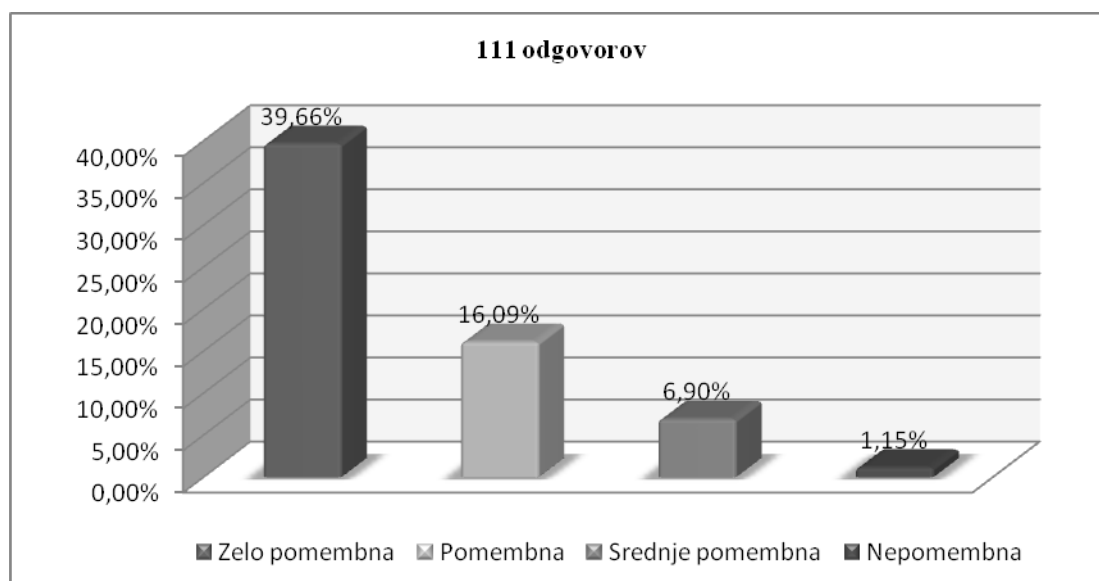
odločilo za investicijo v višini 111.000–130.000 evrov, medtem ko se za vrednost 51.000–70.000 evrov ni odločil nihče. Od anketirancev iz starostne skupine 41–50 let so se trije odločili za višino investicije 31.000–50.000 evrov, prav tako trije za investicijo 91.000–110.000 evrov, 2 sta se odločila za višino 51.000–70.000 evrov, za druge razpone investicij pa po eden. V anketi je od začetka sodelovalo le 5 anketirancev, starih 51–60 let, po vprašanju o namenu nakupa oz. prenove nepremičnine pa sta ostala le 2. Eden od njiju je na vprašanje o višini investicije odgovoril do 30.000 evrov, drugi pa se je opredelil za investicijo 91.000–110.000 evrov. Največ anketirancev bi se odločilo za investicijo do 30.000 evrov, takoj za tem pa za 111.000–130.000 evrov.

Preglednica 3: Višina investicije po starostnih skupinah

Višina investicije v evrih	Starost v letih				
	Do 20	21–30	31–40	41–50	51–60
Do 30.000	/	17	2	1	1
31.000–50.000	/	10	4	3	/
51.000–70.000	/	8	/	3	/
71.000–90.000	1	9	3	1	/
91.000–110.000	/	7	2	3	1
111.000–130.000	/	11	8	1	/
131.000 in več	/	9	5	1	/
Skupaj	1	71	24	13	2

Iz pridobljenega rezultata lahko sklepamo, da bo posameznik, ki ima razpoložljiva finančna sredstva, investiral tržnim razmeram prilagojen znesek. Posamezniki z minimalnimi sredstvi pa bodo neodvisno od trga skušali ob čim nižji investiciji rešiti bivanjski problem; takih, z možnostjo investiranja do 50.000 evrov, je v naši raziskavi 34,24 %. Raziskava potrjuje začetno predpostavko o čedalje večji cenovni nedostopnosti nepremičnin na trgu.

Izhajajoč iz predpostavke o nedostopnosti nepremičnin zaradi cen na trgu, smo anketirance z 9. vprašanjem povprašali tudi po njihovem mnenju, koliko cena vpliva na odločitev o izbiri nepremičnine. 39,66 % anketirancev se je strinjalo, da je cena zelo pomemben dejavnik pri odločitvi in izbiri, medtem ko je le 1,15 % odgovorilo, da je cena nepomembna. Rezultati so prikazani na sliki 13.

Slika 13: Pomembnost cene pri izbiri nepremičnine

Da je cena zelo pomemben faktor, so anketiranci potrdili tudi pri vprašanju 10, kjer so ocenjevali dostopnost nepremičnin s finančnega vidika. Pri tem smo poudarili vidik razmerja osebnega dohodka in cene. Na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni visoko nedostopnost in 5 visoko dostopnost, je končni rezultat znašal 1,46.

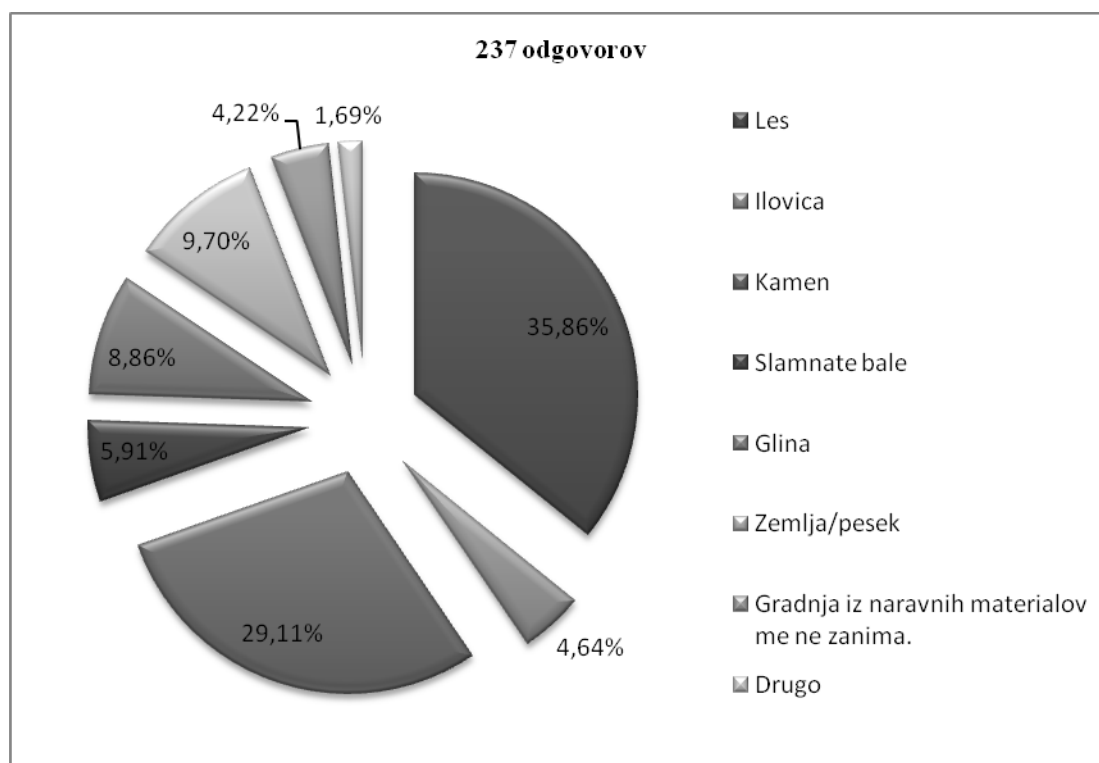
Pri vprašanju 11 so bile podane tri fotografije različnih nepremičnin za izbiro doma. Anketiranci so se odločali med tradicionalnim, lesenim in v zemljo vkopanim bivalnim objektom. Fotografije so bile namenjene vizualni podpori pri nadaljnjih vprašanjih o izbiri naravne ali tradicionalne gradnje. 62 udeležencev se je odločilo za tradicionalno obliko na fotografiji 1, 20 anketirancev se je odločilo za leseno nepremičnino na fotografiji 2, medtem ko se je za vkopano nepremičnino na fotografiji 3 odločilo 29 udeležencev.

Koliko so pomembni posamezni dejavniki pri izbiri nepremičnine, smo ugotavljali pri vprašanju 12, kjer smo podali 10 različnih dejavnikov, anketiranci pa so jih morali razvrstiti od 1 do 10. Mesto posameznega faktorja kaže na pomembnost odgovora. Višje kot je mesto, bolj pomemben je odgovor. Točke pa so seštevek vseh odgovorov za posamezen faktor. Najpomembnejši odgovor ima najnižje število točk, najmanj pomemben pa najvišje število točk, saj je 1 točka pomenila najbolj pomembno, 10 točk pa najmanj pomembno. V preglednici 5 je ponovno potrjena predpostavka o pomenu cene pri izbiri nepremičnine, saj je od samega začetka raziskave obdržala 1. mesto z 409 točkami, medtem ko sta oglaševanje (9. mesto) in prepoznavnost (10. mesto), kot najmanj pomembni, dosegli 789 oz. 827 točk.

Preglednica 4: Pomembnost različnih dejavnikov pri izbiri nepremičnine

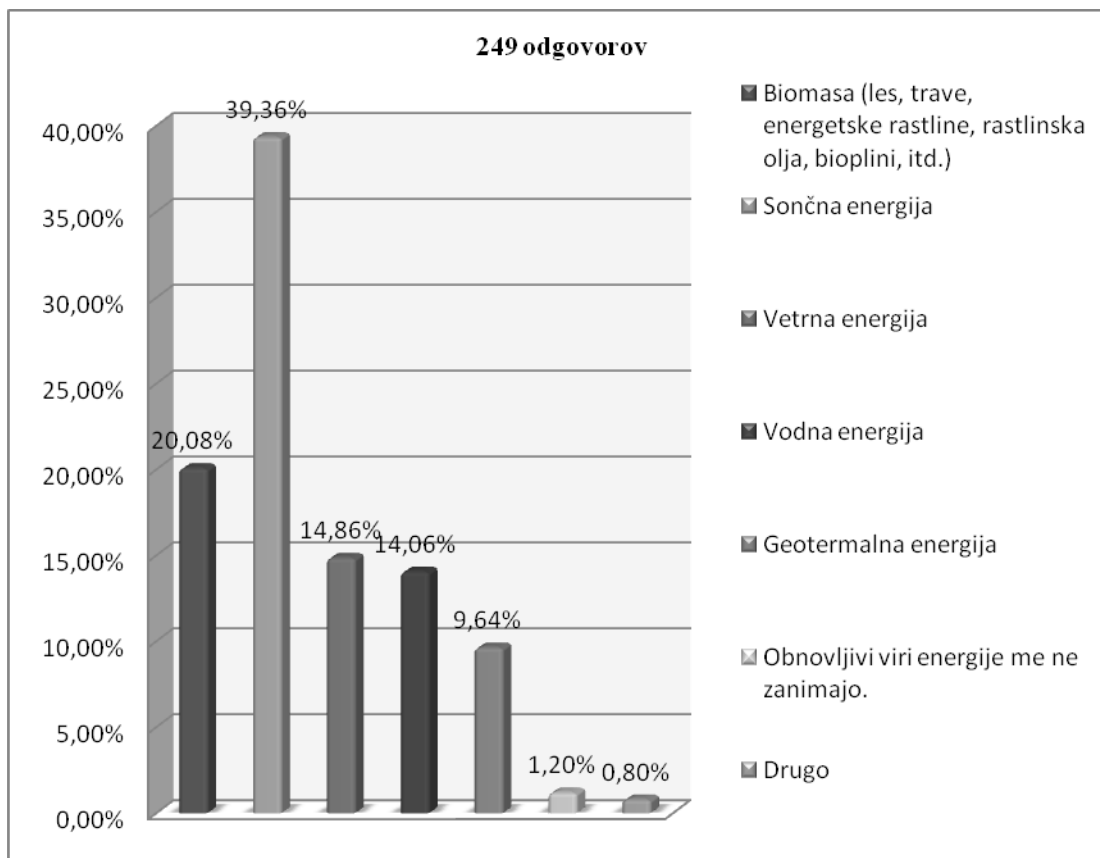
Dejavnik	Mesto	Vsota točk
Cena	1	409
Lokacija	2	454
Kakovost	3	502
Viri materialov	4	587
Viri energije	5	595
Arhitektura	6	622
Potresna varnost	7	658
Priporočila drugih	8	717
Oglaševanje	9	789
Prepoznavnost	10	827

Za naravno gradnjo se med vsemi udeleženci, ki so zaključili anketo v celoti, zanima 77 anketirancev (44, 25 %). 34 posameznikov (19,54 %) pa se za tovrstno obliko gradnje oz. obnove ne zanima. Najpogostejši naravni materiali, ki bi jih ob tovrstni gradnji posamezniki uporabili, bi bili najprej les, sledi mu kamen, nato pa še zemlja/pesek in glina. Sledijo mu še ostali naravni materiali, kot je razvidno iz grafa na sliki 14, kjer je podrobnejša predstavitev izbire naravnih materialov v odstotkih, kakor so jih razvrstili anketiranci pri vprašanju 14. Tudi tu smo ponudili možnost odprtega odgovora pod izbiro drugo, kjer so poleg danih možnosti posamezniki navedli svoje izbire: opeka, recikliran material ter plastika in avtomobilske gume. Možna je bila izbira več odgovorov hkrati. Skupno število vseh odgovorov pa je bilo 237.

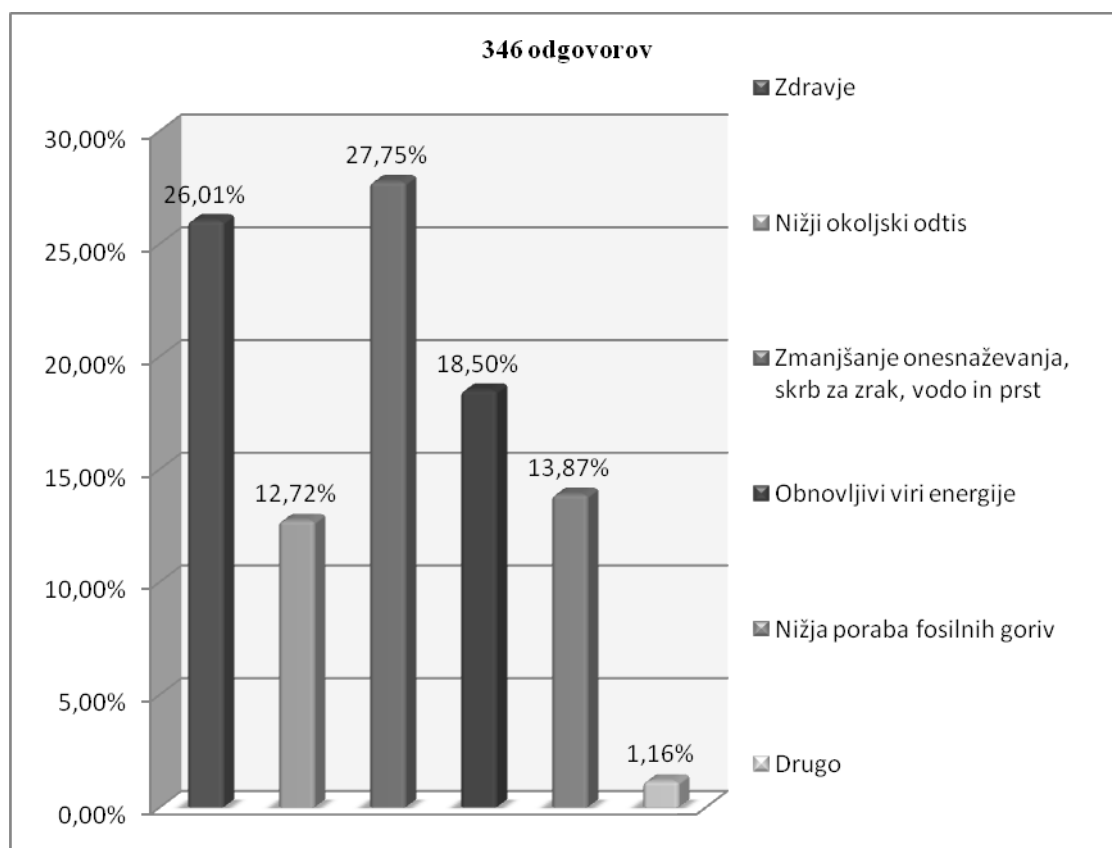
Slika 14: Izbira naravnih materialov

Da bi proučili zanimanje za energetska neodvisnost in obnovljive vire energije, smo v anketi umestili tudi vprašanja na to temo. Predvsem nas je zanimalo, ali bi se posamezniki ob naravni gradnji odločili tudi za obnovljive vire namesto fosilnih in katere. Zanje bi se odločilo kar 108 anketirancev (97,3 %), le 3 (2,7 %) se zanje ne bi odločili. V naslednjem vprašanju smo nato ponudili izbiro različnih virov obnovljive energije, kjer so anketiranci lahko označili svojo izbiro, bilo pa je možnih več odgovorov. Sončno energijo je izbralo 39,36 %, biomaso 20,08 %, vetrno energijo 14,86 %, vodno 14,06 %, geotermalno energijo bi izbralo 9,64 % anketirancev, le 1,20 % pa se za obnovljive vire energije ne zanima. Kot lastna odgovora sta bila dana toplotna črpalka in kapagen. Podrobnejši prikaz v grafu na sliki 15.

Slika 15: Uporaba obnovljivih virov energije

Številne so okoljske prednosti, ki jih anketiranci prepoznajo pri naravni gradnji in obnovljivih virih energije. Med 111 anketiranci je bil najbolj pogost odgovor na vprašanje 17 zmanjšanje onesnaževanja, skrb za zrak, vodo in prst (27,75 %), sledi skrb za zdravje (26,01 %), nato obnovljivi viri energije (18,50 %) in nižja poraba fosilnih goriv (13,87 %). Za nižji okoljski odtis se je zanimalo 12,72 % anketirancev, medtem ko so pod drugo (1,16 %) navedli še napredek v načinu bivanja, energetska suverenost, neodvisnost in regeneracijo telesa. Vsak anketiranec je lahko podal več možnih odgovorov. Njihovo skupno število je bilo zato 346, podrobnejši prikaz pa je na grafu slike 16.

Slika 16: Prepoznavna okoljskih prednosti naravne gradnje in obnovljivih virov energije

7 SKLEP

V diplomski nalogi smo predstavili ekovas ter pojasnili njen pomen v luči trajnostnega razvoja in njenega vpliva na širše družbeno okolje. Na začetku naloge smo oblikovali štiri temeljna raziskovalna vprašanja, ki so predstavljala osnovo za nadaljnje delo naloge. Socialne inovacije in ekoinovacije lahko s podjetniškimi aktivnostmi zadovoljujejo neizpolnjene socialne potrebe po učinkovitem zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb. Zanimali so nas tudi vzvodi in razlogi za nastanek ekonaselij ter načini njihove gradnje. V raziskavi smo izhajali iz predpostavke, da so lahko ekovasi odgovor na probleme in pretnje današnjega časa, zato smo v jedru pisali o načinih soočenja z ekonomskimi, ekološkimi in s socialnimi problemi sodobne družbe. Predvideli smo tudi koristi ekovasi z vseh vidikov trajnostnega razvoja in te smo nadalje tudi potrdili. Ugotavljali smo tudi razmere na trgu z vidika kupčevih preferenc in naklonjenost naravni gradnji. Z raziskavo smo želeli potrditi oz. zavreči predpostavko, da so cene nepremičnin kljub padcu cen še vedno marsikomu nedostopne. Da smo odvisni od potrošništva, se odraža v našem načinu bivanja, ki pa ga nedvomno lahko prilagodimo.

Z razvojem tehnoloških rešitev, ki zmanjšujejo človekov vpliv na okolje, in z inovativnim podjetništvom ekovasi spodbujajo ekoinovacije in trajnostne rešitve v trenutnih gospodarskih razmerah ter prenašajo napredno znanje na trg. Izobraževalni in raziskovalni projekti ponujajo znanstvene dosežke, ki jih učinkovito pretvarjajo v uspešne podjetniške aktivnosti. Hibridi med profitnimi in neprofitnimi organizacijami z etičnim in moralnim delovanjem dosegajo socialno spremembo na širši ravni družbenega okolja ter zadovoljujejo neizpolnjene potrebe in odkrivajo podjetniške priložnosti. Prav tako z ekoinovacijami razvijajo nove ekološke rešitve za doseganje specifičnih trajnostnih ciljev. Z oblikovanjem novih produktov, storitev in rešitev okoljskih vprašanj se ukvarjajo ekoinovatorji v ekovaseh. Ponujajo tehnološke rešitve in inovacije na področjih obnovljivih virov energije, ekološkega čiščenja vode, gradbenih materialov, ekogradnje ter sistemov za zbiranje in oskrbo z vodo. Znanje preko izobraževalnih programov prenašajo na širše družbeno področje. Ekološke podjetniške aktivnosti so razvili tudi na področjih turizma, trgovine, kmetovanja in oblikovanja ekovasi.

Kljub temu da so ekovasi nastale kot upor posameznikov proti splošni smeri družbenega razvoja, so do danes postale učilnice trajnostnega bivanja. Ekovasi, kot alternativni mestni model, poznajo načine za razreševanje različnih socialnih, ekonomskih in ekoloških zahtev trenutnega stanja. Kljub omejenemu vplivu je zasnova ekovasi lahko alternativen urbani model, saj ponuja učinkovito pot soočenja s trajnostnimi vprašanji. Kot relativno majhne eksperimentalne skupnosti imajo potencial in položaj, da raziščejo in vpeljejo nove tehnološke rešitve, katerih nujnost se kaže v globalni skrbi za trajnostni napredek. Zato pa ekovasi ne smejo biti same sebi namen, ampak morajo z dragocenimi praktičnimi izkušnjami

prispevati k napredku vseh vidikov trajnostnega razvoja širše družbe. Medtem ko se iskanje trajnostnih rešitve nadaljuje, so ekovasi v položaju, da postanejo izrednega pomena zanje.

Vse ekovasi sledijo temeljnemu vidiku trajnostnega razvoja, služijo jim kot temeljno vodilo za nadaljnjo pot in razvoj. Z različnimi vidiki trajnostnega razvoja zadovoljujejo potrebam ekonomskih, ekoloških, socialnih in kulturnih problemov. Z raziskavo smo ravno iz tega razloga namenili posebno pozornost trajnostno usmerjenim rešitvam z vseh štirih vidikov trajnostnega razvoja. Ti vključujejo osnovno postavitev, oblikovanje in uporabnost stavb, obnovljive vire energije, samooskrbo, ekološko ozaveščenost in udejstvovanje ter medsebojni vpliv narave in človeka. Pokazali smo številne primere, kako lahko ekovasi z izkušnjami zagotavljajo številne rešitve. Kroženje denarja in investiranje v podjetja znotraj skupnosti sta temelja ekonomskega vidika trajnostnega razvoja. Ekološkemu načinu sobivanja zadostijo z naravno gradnjo iz lokalnih materialov, obnovljivimi viri energije, s prehrabno samooskrbo in čim nižjim okoljskim odtisom. Za socialni vidik je poskrbljeno s samooskrbo in samozaposlitvijo, kar prinaša socialno varnost. Ne nazadnje naravno okolje in medsebojno delovanje ugodno vplivata na razvoj otrok in kakovost življenja v skupnosti nasploh. Ravno zaradi povišane stopnje izobraževanja in prenosa znanja na širšo javnost se zadosti kulturnemu vidiku trajnostnega razvoja. S skupno ustvarjalnostjo in medsebojnim delovanjem na področju kulturne dediščine, umetnosti in praznovanj se razvije občutek enosti in pripadnosti, skupne vizije in edinstvenost vsake skupnosti.

S tehnološkimi rešitvami in ekoinovacijami lahko ekovasi nudijo ugodne in udobne rešitve za razrešitev temeljnega bivanjskega problema, ki še dalje ostaja tak, kakor smo ugotovili tudi v lastni raziskavi. Posamezniki v svojem gradbenem obdobju so v iskanju rešitev stanovanjskega problema. Da slaba polovica anketirancev še prebiva pri starših, je kritičen pokazatelj omenjenega problema, ki mu brez inovativnih trajnostnih rešitev ni videti konca. Zavest o potrebnih spremembah se dviga in odraža pri vseh, ki se z dano problematiko soočajo. Zavedajo se, da z utečenim načinom ne bo poti za izhod iz apatične družbe. Dejstvo je, da je posameznik čedalje bolj omejen s sredstvi, ki bi jih bil zmožen in pripravljen investirati v lastno nepremičnino. Temu primerno posameznik za manj zahteva vedno več. Iščejo se spremembe, ki bodo združile starodavne veščine in pozabljene naravne materiale za zadovoljitev zahtev. Tehnološke rešitve pa bodo zadovoljile zahteve sodobnega časa (ogrevanje, komunikacija, elektrika ...) za izpolnitev pričakovanega dodatnega udobja ter zagotovile ekonomično in naravno sobivanje. Tako smo potrdili, da se naklonjenost naravni gradnji večja. Za naravne metode gradnje se namreč zanima vedno več posameznikov, da bi jih združili z energetske neodvisnostjo. Številne so okoljske prednosti, ki so bile prepoznane pri naravni gradnji in obnovljivih virih energije. Predvsem pa lahko pomenijo korak naprej k trajnostnemu načinu bivanja.

LITERATURA

- Bates, Albert. 2003. Ecovillage roots (and branches). *Communities Magazine*, 117: 1-10.
- Batič, Aleksander. 2010. *Ekovasi, ekonaselja in prijazna gradnja*. [Http://www.kpv.gov.si/fileadmin/kpv.gov.si/pageuploads/datoteke_dinamika/2010_03/drugo/Aleksander_Batic_-_Ekovasi_ekonaselja_in_prijazna_gradnja1.pdf](http://www.kpv.gov.si/fileadmin/kpv.gov.si/pageuploads/datoteke_dinamika/2010_03/drugo/Aleksander_Batic_-_Ekovasi_ekonaselja_in_prijazna_gradnja1.pdf) (8. 10. 2011).
- Boschee, Jerr. 1998. *Merging mission and money: a board member's guide to social entrepreneurship*. New York: The National Center for Nonprofit Boards.
- Boschee, Jerr in Jim McClurg. 2003. *Toward a better understanding of social entrepreneurship: some important distinctions*. [Http://www.vizavi-edu.md/uploads/testtrtr.pdf](http://www.vizavi-edu.md/uploads/testtrtr.pdf) (9. 10. 2011)
- Brojan, Larisa. 2010. Ekološke in energijsko varčne hiše iz slamnatih bal. *Arhitektura, raziskave*, 2: 53–58.
- Brown, Lester R. 2001. *Eco-Economy: building an economy for the Earth*. New York: W. W. Norton & Co.
- Brundtland, Gro Harlem. 1987. *Our common future*. [Http://www.worldinbalance.net/intagreements/1987-brundtland.php](http://www.worldinbalance.net/intagreements/1987-brundtland.php) (8. 10. 2011).
- Cook, Beth, Chris Dodds in William Mitchell. 2001. *Social entrepreneurship: whose responsibility is it anyway? The false premises of social entrepreneurship*. Newcastle: The University of Newcastle.
- Dale, Simon. B.1. *A low impact Woodland Home*. [Http://www.simondale.net/house/index.htm](http://www.simondale.net/house/index.htm) (8. 10. 2011).
- Damanhur. B.1.a. *The Credito*. [Http://www.damanhur.org/index.php/economic-vision-a-credito/1275-the-credit](http://www.damanhur.org/index.php/economic-vision-a-credito/1275-the-credit) (8. 10. 2011).
- . B.1.b. *The economic vision*. [Http://www.damanhur.org/index.php/economic-vision-a-credito/1274-the-economic-vision](http://www.damanhur.org/index.php/economic-vision-a-credito/1274-the-economic-vision) (8. 10. 2011).
- Dart, Raymond. 2004. The legitimacy of social enterprises. *Nonprofit Management & Leadership* 14 (4): 411–424.
- Dawson, Jonathan. 2006. How ecovillages can grow sustainable local economies. *Communities*, 133: 56–61.
- Dees, Gregory J. 1998. *The meaning of »Social entrepreneurship«*. [Http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf](http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf) (24. 10. 2011).
- Družina. 2010. *Vkopana ekološka hiša ali »hobit« hiša*. [Http://druzina.ena.com/Finance/Nepremicnine/Vkopana-hisa.html](http://druzina.ena.com/Finance/Nepremicnine/Vkopana-hisa.html) (8. 10. 2011).
- Findhorn Ecovillage. 2011a. *Ecological waste water treatment*. [Http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/biological.php](http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/biological.php) (5. 9. 2011).
- . 2011b. *Organic food production*. [Http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/organic.php](http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/organic.php) (8. 10. 2011).
- . 2011c. *Renewable energy systems*. [Http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/renewable.php](http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/renewable.php) (8. 10. 2011).
- . 2011č. *Sustainable economics*. [Http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/sustainable.php](http://www.ecovillagefindhorn.com/findhornecovillage/sustainable.php) (8. 10. 2011).

- . 2011d. *What is an ecovillage*. [Http://www.ecovillagefindhorn.com/whatis/what.php](http://www.ecovillagefindhorn.com/whatis/what.php) (8. 10. 2011).
- Findhorn Foundation. B. 1. *Findhorn College*. [Http://www.findhorn.org/workshops/college/](http://www.findhorn.org/workshops/college/) (8. 10. 2011).
- Gilman, Robert. 1991. The Eco-village challenge. *In Context*, 29: 10.
- Global Ecovillage Network. B. 1.a. *Dimensions of an ecovillage*. [Http://gen.ecovillage.org/ecovillages/4pillarsofsustainability.html](http://gen.ecovillage.org/ecovillages/4pillarsofsustainability.html) (8. 10. 2011).
- . B. 1.b. *Find an ecovillage*. [Http://gen.ecovillage.org/ecovillages/find-an-ecovillage.html](http://gen.ecovillage.org/ecovillages/find-an-ecovillage.html) (8. 10. 2011).
- . B. 1.c. *What is an ecovillage?* [Http://gen.ecovillage.org/ecovillages/whatisanecovillage.html](http://gen.ecovillage.org/ecovillages/whatisanecovillage.html) (8. 10. 2011).
- Goldring, Andy. 2008. *A permaculture appraisal of the Lammas project*. London: Permaculture Association.
- Irrgang, Berendine. 2005. *A study of the efficiency and potential of the eco-village as an alternative urban model*. Degree of Master, University of Stellenbosch (Cape Town).
- Johnson, Sherill. 2000. *Literature review on social entrepreneurship*. Edmonton: Canadian Centre for Social Entrepreneurship.
- Joseph, Linda in Albert Bates. 2003. What is an ecovillage? *Communities Magazine*, 117: 1–4.
- Knowledge@Wharton. 2003. *Social entrepreneurs: playing the role of change agents in society*. [Http://knowledge.wharton.upenn.edu/article.cfm?articleid=766](http://knowledge.wharton.upenn.edu/article.cfm?articleid=766) (10. 10. 2011).
- Kos, Marjana. 2008a. *Kaj ovira trajnostni razvoj?* [Http://marjanakos.wordpress.com/2008/12/13/kaj-ovira-trajnostni-razvoj/](http://marjanakos.wordpress.com/2008/12/13/kaj-ovira-trajnostni-razvoj/) (8. 10. 2011).
- . 2008b. *Skrivnosti obresti*. [Http://marjanakos.wordpress.com/2008/11/07/skrivnosti-obresti/](http://marjanakos.wordpress.com/2008/11/07/skrivnosti-obresti/) (8. 10. 2011).
- Kovač, Marko. 2007. *Slovenske rodovne vasi*. [Http://www.soustvarjanje.si/request.php?26](http://www.soustvarjanje.si/request.php?26) (8. 10. 2011).
- Kovač, Marko in Nara Petrovič. 2008. *Slovenske rodovne vasi*. [Http://www.soustvarjanje.si/request.php?29](http://www.soustvarjanje.si/request.php?29) (9. 10. 2011).
- Leadbeater, Charles. 1997. *The rise of the social entrepreneur*. London: Demos.
- Magwood, Chris, Peter Mack and Tina Therrien. 2005. *More straw bale building*. Gabriola Island: New Society.
- Mair, Johanna in Ignasi Marti. 2004. *Social entrepreneurship: what are we talking about? A framework for future research*. Barcelona: University of Navarra – IESE Business school.
- Matica, Vanja. 2007. *Socialno podjetništvo – tema za 21. stoletje*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Pečenko, Valter. 2010. *Poslovni načrt za spletno trgovino z moškim spodnjim perilom*. Zaključna projektna naloga, Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper.
- Perrini, Francesco, ur. 2006. *The new social entrepreneurship: what awaits social entrepreneurial ventures?* Cheltenham: Edward Elgar.

- Prijatelj, Maja. 2011. *Prilagoditev ali smrt, drugega nam ne preostane*. [Http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/prilagoditev-ali-smrt-drugega-nam-ne-preostane.html](http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/prilagoditev-ali-smrt-drugega-nam-ne-preostane.html) (8. 10. 2011).
- Rebolj, Danijel. 2002. *Naselja nove dobe – 1. del*. [Http://www.cdk.si/soutripanje/st29/naselja.htm](http://www.cdk.si/soutripanje/st29/naselja.htm) (9. 10. 2011).
- Schaper, Michael. 2002. The essence of ecopreneurship. *Greener management international*, 38: 26–30.
- Simčič, Peter. 2009. *Inovacijski center in ekovas Pivka v luči trajnostnega razvoja*. Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Sustainable Innovations. 2010. *Aakash Ganga, »River from Sky«*. [Http://si-usa.org/projects/rainwater-harvesting/](http://si-usa.org/projects/rainwater-harvesting/) (8. 10. 2011).
- The Permaculture Research Institute of Australia. B.1. *Sieben Linden ecovillage*. [Http://permaculture.org.au/project_profiles/europe/sieben_linden_ecovillage_germany.htm](http://permaculture.org.au/project_profiles/europe/sieben_linden_ecovillage_germany.htm) (8. 10. 2011).
- Thompson, John, Ann Lees in Geoff Alyv. 2000. Social entrepreneurship – a new look at the people and the potential. *Management Decision* 38 (5): 328–338.
- Tommasini, Giacinto. 2010. An overview on social economy – the Italian model. V *Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 86–98. Murska Sobota: Pribinovina.
- United Nations Environment Programme. 1999. *Global environment outlook*. London: Earthscan.
- Verbelli, Jason. 2010. *A message from Searl Magnetics Inc*. [Http://www.scribd.com/doc/39140466/Message-From-Searl-Magnetics-Inc](http://www.scribd.com/doc/39140466/Message-From-Searl-Magnetics-Inc) (9. 10. 2011).
- . 2011. *Kako SEG deluje in odstrani sevanje*. [Http://www.scribd.com/doc/51644812/Kako-SEG-Deluje-in-Odstrani-Sevanje](http://www.scribd.com/doc/51644812/Kako-SEG-Deluje-in-Odstrani-Sevanje) (9. 1. 2011).
- Vidic, Franc, Jaka Vadnjak in Sandi Knez. 2008. *Podjetništvo*. Maribor: Doba.
- Zupan, Domen. 2010. *Gradnja s pravljicnim pridihom*. [Http://www.lifestylenatural.com/objave.php?id=162](http://www.lifestylenatural.com/objave.php?id=162) (9. 10. 2011).

PRILOGE

Priloga 1 Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni!

Sem Sanja Hočevar, absolventka univerzitetnega študijskega programa prve stopnje Management na Univerzi na Primorskem, Fakulteta za management Koper, in pripravljam diplomsko nalogo Pomen ekovasi za trajnostni razvoj. Pred vami je anketa o gradnji nepremičnin iz naravnih materialov, s katero bi želela pridobiti podatke o preferencah bodočih kupcev nepremičnin.

Podatki sogovornika:

Spol: M, Ž

1. Starost:

- a) Do 20 let
- b) 21–30 let
- c) 31–40 let
- d) 41–50 let
- e) 51–60 let
- f) 61–70 let
- g) 70 in več let

2. Stopnja izobrazbe:

- a) Osnovna šola
- b) Srednja šola
- c) Zaključen dodiplomski študij
- d) Zaključen podiplomski študij

3. Status:

- a) Študent
- b) Zaposlen
- c) Samozaposlen
- d) Iskalec zaposlitve
- e) Drugo: _____

4. Kraj bivanja:

- a) Urbano
- b) Predmestje
- c) Dežela

Priloga 1

5. Živite v:
- Lastniškem stanovanju
 - Najemniškem
 - V skupnem gospodinjstvu s starši
 - Drugo: _____
6. Razmišljate o nakupu/prenovi nepremičnine?
- Da
 - Če ne, zakaj ne? _____ Konec ankete.
7. Kolikšna je želena površina nepremičnine, ki bi jo kupili/gradili?
- Do 30 m²
 - 31–50 m²
 - 51–70 m²
 - 71–90 m²
 - 91–110 m²
 - 110 m² in več
8. Kolikšna je višina investicije, ki ste jo pripravljeni vložiti v nakup/obnovo lastne nepremičnine?
- Do 30.000,00 €
 - 31.000,00–50.000,00 €
 - 51.000,00–70.000,00 €
 - 71.000,00–90.000,00 €
 - 91.000,00–110.000,00 €
 - 111.000,00–130.000,00 €
 - 131.000,00 € in več
9. Koliko je pomembna cena nepremičnine pri odločitvi o njeni izbiri?
- Zelo pomembna
 - Pomembna
 - Srednje pomembna
 - Nepomembna
10. Kako ocenjujete dostopnost nakupa nepremičnin s finančnega vidika (razmerje dohodek–cena) za mlade ob vstopu na samostojno pot življenja? Na lestvici od 1 do 5 ocenite njihovo dostopnost!
- 1 – zelo nedostopne
 - 2 – nedostopne
 - 3 – srednje dostopne
 - 4 – dostopne
 - 5 – zelo dostopne

11. Izberite svoj dom:

12. Označite pomembnost navedenih faktorjev pri izbiri nepremičnine (1 – najbolj pomembno; 10 – najmanj pomembno):

- Cena
- Lokacija
- Viri materialov
- Viri energije
- Prepoznavnost znamke
- Potresna varnost
- Arhitektura
- Oglaševanje oz. prepoznavnost na trgu
- Kvaliteta
- Priporočila drugih

Priloga 1

13. Se zanimate za obliko gradnje/preнове iz naravnih materialov?
- a) Da
 - b) Ne
14. V kolikor bi se odločali za naravne materiale, katere bi izbrali? (možnih več odgovorov)
- a) Les
 - b) Ilovica
 - c) Kamen
 - d) Slamnate bale
 - e) Glina
 - f) Zemlja/pesek
 - g) Drugo: _____
 - h) Gradnja iz naravnih materialov me ne zanima.
15. V povezavi z naravno gradnjo bi se odločili za uporabo obnovljivih virov energije?
- a) Da
 - b) Ne (Preskoči na konec.)
16. Kateri vir obnovljive energije bi uporabili? (Možnih več odgovorov):
- a) Biomasa (les, trava, energetske rastline, rastlinska olja, bioplina ...)
 - b) Sončna energija
 - c) Vetrna energija
 - d) Vodna energija
 - e) Geotermalna energija
 - f) Drugo: _____
 - g) Obnovljivi viri energije me ne zanimajo. (konec)
17. Katere okoljske prednosti naravne gradnje in obnovljivih virov energije prepoznate? (Možnih več odgovorov):
- a) Zdravje
 - b) Nižji okoljski odtis
 - c) Zmanjšanje onesnaževanja, skrb za zrak, vodo in prst.
 - d) Obnovljivi viri energije
 - e) Nižja poraba fosilnih goriv
 - f) Drugo: _____

Vaše sodelovanje v raziskavi je pripomoglo k pridobitvi pomembnih podatkov za moje diplomsko delo. Hvala za sodelovanje!